

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ TANIMI VE AŞAMALARI

Özel eğitime muhtaç çocukların eğitimleri ile ilgili olarak 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 2000 yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, yetersizlikten etkilenen bireylerin ayrı eğitim ortamlarının yanı sıra normal akranları ile birlikte aynı eğitim ortamlarında eğitimlerini sürdürmeleri için bazı düzenlemeler getirmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde kaynaştırma yoluyla eğitimi; kaynaştırma; Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmî ve özel ; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır (Ö.E.H.Y. Değişiklik: 31.07.2009/R.G.: 27305) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlarda ifadesini bulan kaynaştırmanın daha önceki zamanlarda, sosyal bütünleştirme ya da entegrasyon adı altında ele alındığı görülmüştür. Mesela Çağlar (1979)'a sosyal bütünleşme olan kaynaştırmayı "Farklı insan gruplarında çeşitli etkinliklere eşit şartlar altında katılım sağlanarak birlikte yaşamayı, birlikte okula devam etmeyi, birlikte oynamayı, birlikte gezmeyi, birlikte eğlenmeyi, birlikte çalışmayı, birlikte bulunmaktan hoşlanmayı öğretmektir." şeklinde tanımlanmakta, sosyal bütünleşmenin (kaynaştırma) dört aşamada incelenmesinin mümkün olduğunu ileri sürmektedir:

Fiziki Bütünleşme

Bu düzeydeki bütünleşmede engelli çocuklar sadece fiziki olarak aynı okul ortamında bulunurlar. Aralarında arkadaşlık söz konusu değildir.

Fonksiyonel Bütünleşme

Engelli öğrenciler fiziki olarak bir arada bulunmalarına ilaveten, ders aralarında birlikte oynarlar, gezerler, okulda yemek veriliyorsa birlikte yemek yerler, bazı görevleri beraber yaparlar. Sosyal Bütünleşme Sosyal bütünleşme daha çok normal okullara devam eden ve birçok öğrenim etkinliklerini normal çocuklarla birlikte sürdüren özel eğitime muhtaç çocuklarla birlikte sağlanmaktadır.

Tam Sosyal Bütünleşme

Tam sosyal bütünleşme özel eğitime muhtaç çocuklar ile normaller arasında erişilmesi düşünülen son aşamadır. Bu düzeydeki bütünleşmede engelliler ile diğer kişiler arasındaki ilişkiler hiçbir farklılık gözetilmeden etkileşime dönüşmüştür.

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN DÜNYADAKİ VE ÜLKEMİZDEKİ GELİŞİM SÜRECİ

İlk olarak 1975 yılında Amerika da yürürlüğe giren PL 94-142 Tüm Engelliler İçin Eğitim Yasası'nda kullanılan "en az kısıtlayıcı eğitim ortamı" kavramı, 1977-1978 öğretim yılında ilk kez uygulamaya aktarıldığında, "kaynaştırma" olarak isimlendirilmiştir. Kaynaştırma uygulaması ülkemizde yasalarla desteklenen ve zorunlu olarak gerçekleştirilen bir uygulamadır. İlk olarak 1983 yılında çıkarılan 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu ile yasalaşan bu uygulama günümüzde özel gereksinimli öğrenciler için öncelikli olarak önerilen eğitsel yerleştirme türüdür. 2916 sayılı kanun, 30.05.1997 tarihli KHK/573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin kabul görmesi ile yürürlükten kaldırılmış ve kaynaştırma bu kanun hükmünde kararname ile tekrar gündeme gelmiştir. Ülkemizde kaynaştırmanın uygulama esasları net olarak 18 Ocak 2000 tarihinde yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile şekillenmiştir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2006 yılında güncellenmiştir. Yönetmeliğin güncellenen hâlinde, kaynaştırma, daha önceki yasal hükümlerden farklı olarak, "özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulaması" olarak tanımlanmıştır.

Kaynaştırma Eğitiminin Amaçları

Hazırlanan bir kaynaştırma programında engelli bireyler için şunlar amaçlanmaktadır:

- Engelli çocukların okul düzenini tanımaları
- Uyum sağlamaları
- Okuldaki uygun davranış biçimlerini görmeleri
- Normal çocuklarla nasıl iletişim kurabileceklerini öğrenmeleri Normal çocuklar için şunlar amaçlanmaktadır:
- Dil ve diğer davranışlar için iyi bir model olmaları
- İstenilen davranışları pekiştirmeleri
- Dil gelişimini hızlandırıcı teknikleri öğrenip eğitici rolünü üstlenmeleri

- Etkinliklerde eşitlik davranışı içinde karşılıklı doyum sağlamaları

Kaynaştırma Eğitiminin İlkeleri

Ocak 2000’de yürürlüğe konulan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde kaynaştırmanın İlkeleri şu şekilde belirlenmiştir:

- Özel eğitim gerektiren her bireyin akranları ile birlikte aynı kurumda eğitim görme hakkı vardır.
- Hizmetler bireyin yetersizliklerine göre değil, bireylerin eğitim gereksinimlerine göre planlanır.
- Hizmetler okul merkezli olur.
- Karar verme süreci aile-okul-eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibi dayanışmasına dayalı olarak gerçekleşir.
- Bütün bireyler öğrenebilir ve öğretilebilir.
- Kaynaştırma, bir program dâhilinde verilen bir özel eğitim uygulamasıdır.

KAYNAŞTIRMA UYGULAMALARINDAKİ MODELLER

Tam Zamanlı Kaynaştırma

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin kaydı normal sınıftadır; öğrenci tam gün boyunca normal sınıfta eğitim almaktadır. Özel eğitim gerektiren öğrencilerin, akranları ile birlikte okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında aynı sınıfta eğitim görmesi ve sosyal açıdan bütünleştirilmesi için; özel eğitim destek hizmetleri (destek eğitim odası), özel araç-gereç ve eğitim materyalleri sağlanır. Eğitim programı bireyselleştirilerek uygulanır ve gerekli fiziksel düzenlemeler yapılır.

Yarı Zamanlı Kaynaştırma

Yarı zamanlı kaynaştırma uygulamaları, öğrencilerin bazı derslere yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta ya da ders dışı etkinliklere birlikte katılmaları yoluyla yapılır.

Tersine Kaynaştırma

Yetersizlikleri olmayan öğrenciler istekleri doğrultusunda, özellikle okul öncesi eğitimde, çevrelerindeki kaynaştırma uygulaması yapan özel eğitim okullarında açılacak sınıflara kayıt yaptırabilirler.

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE GÖREV ALAN PERSONEL

Milli Eğitim Müdürü, okul yönetimi, öğretmenler, aileler, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri.

Kaynaştırma Eğitiminde Görev Alan Personelde Bulunması Gereken Özellikler

- Yeniliklere ve değişmeye açık olmalı
- İnsanlara ön yargıyla yaklaşmamalı
- Tarafsız ve objektif olmalı
- Tutarlı, kararlı, dengeli kişilik yapısına sahip olmalı
- Özel eğitim alanını öğrenmeye ve öğretmeye, sorumluluk almaya hazır ve istekli olmalı
- Sabırlı, sakin, sevgi dolu olmalı,
- İnsan sevgisi ile dolu olmalı ve insana değer vermeli
- Empatik bir anlayışa sahip olmalı
- Görev aldığı kurumun amaç ve ilkeleriyle bağdaşım içinde olmalı
- İş birliğini seven bir kişi olmalı
- Düşünce ve davranışları uyumlu, içten, saydam olmalı

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE EKİP ÇALIŞMASININ ÖNEMİ

Kaynaştırma eğitiminin etkili ve yararlı olması, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için multi-disipliner yaklaşımlı bir ekip çalışmasını gerektirir. Milli eğitim müdürü, okul yönetimi, öğretmenler, aileler, rehber öğretmenler, özel eğitim öğretmenleri, fizyoterapist gibi farklı disiplin üyelerinden oluşan ekipte, her bir personelin kendine özgü, fakat birbirini tamamlayan eş güdümlü bir hizmet vermesi gerekir. Ekip çalışması şeklinde yapılacak bir hizmet kaynaştırma eğitiminde daha faydalı ve yararlı olacaktır.

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN YARARLARI

Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireylere Yararları

- BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı) aracılığı ile kapasite ve öğrenme hızına göre eğitim alır.
- Kendine güven, takdir edilme, işe yarama, cesaret, sorumluluk, gibi sosyal değerleri gelişir.
- Özelliklerine uygun ortamdan dolayı uyum ve başarısı artar.
- Olumsuz davranış yerine olumlu davranışları artar.
- Normal öğrencilerle birlikte çalışmalarını daha büyük başarılar için kendilerinde istek ve cesaret uyandırır.
- Bu öğrenciler normal öğrencilerden bazı davranışları öğrenirler.
- Eğitim programlarına ek olarak aile eğitimi, sosyal, kültürel ve serbest zaman etkinlikleri sayesinde öğrenmeleri gelişir.

Normal Çocuklara Yararları

- Özürlü bireye karşı kabul, hoşgörü, yardımlaşma, demokrasi ve ahlaki anlayışları gelişir.
- Bireysel farklılıkları doğal karşılar ve saygı gösterir.

- Kendi yetersizliklerini görme, bunları kabul etme ve giderme davranışları gelişir.
- Engellilerle birlikte yaşamayı öğrenir.
- Liderlik, model olma ve sorumluluk duygusu gelişir.

Ailelere Yararları

- Çocuk üzerindeki beklentileri, çocuklarının kapasiteleriyle uygunluk göstermeye başlar.
- Okula bakış açıları değişir.
- Çocukların ilgi ve ihtiyaçları konusunda daha sağlıklı bilgi edinir.
- Aile içi çatışmalar azalır ve aile sağlığı artar.
- Çocuklarına nasıl yardım edecekleri konusunda yeni yollar öğrenir.

Öğretmenlere Yararları

- Şartsız kabul, sabır, hoşgörü, bireysel özelliklere saygı davranışları gelişir.
- BEP hazırlama ve uygulamada daha başarılı olurlar.
- Eğitimde ekonomiklik ve fırsat eşitliği sağlanır.
- Kaynaştırma öğrencisi ile yapılan çalışmalar sayesinde öğretim becerileri gelişir ve deneyimleri artar.

ÖZEL EĞİTİM VE KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ

Ortalama öğrenci özelliklerinden önemli ölçüde farklılaşan öğrencilere sağlanan, bireysel olarak planlanmış ve bireyin bağımsız yaşama olasılığını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen eğitim hizmetlerinin tümüne özel eğitim denmektedir. Özur ile engel birbirinden farklıdır. Özur, beden belli bir bölümünün ya da organın işlevlerini yerine getirememesi durumudur. Bu durum bireyin sınırlılığdır. Engel ise, özürli bireyin toplumsal yaşamın gereklerini yerine getirmede karşılaştığı sınırlılıklardır. Kaynaştırma; özel gereksinimli bireylerin diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde olmalarını sağlamak amacıyla yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi veya özel, okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim, mesleki teknik eğitim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmelerini sağlayan destek eğitim hizmetlerinin sunulduğu bir özel eğitim uygulamasıdır.

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN DÜNYADAKİ GELİŞİM SÜRECİ

1900’lü yıllarda başta ABD’de ve birçok Avrupa ülkesinde, özel gereksinimli öğrencilere yönelik olarak sürdürülen hizmetler, özel eğitim okullarında sürdürülmeye başlanmıştır. O yıllarda, özel gereksinimli öğrencilere en iyi hizmeti, özel olarak yetiştirilmiş öğretmenlerle ve özel olarak düzenlenmiş çevreye sahip olan özel eğitim okullarının verebileceği düşüncesi hâkimdi. Fiziksel, zihinsel ya da duygusal-sosyal yönden akranlarından farklı olan öğrencilerin, diğer çocukları olumsuz olarak etkileyeceği düşünülür ve onlar için düzenlenmiş ayrı bir okulda eğitim görmesi gerektiğine karar verilirdi. 1913 yılında görme engelli öğrenciler için kaynaştırma programı başlatılmış. Bu programda, görme engelli öğrenciler, okuldaki günün bir kısmını akranlarıyla birlikte genel eğitim sınıfında geçirirken, bir kısmını da görme engellilere yönelik özel bir sınıfa devam ederek geçirmişlerdir. İngiltere’de 1928 yılında alınan bir kararla özel eğitim ve genel eğitim okullarının birlikte çalışmaları gerektiği vurgulanmıştır. Bu kararın ardından 1944 yılında bir yasa ile özel gereksinimli öğrencilerden uygun olanların genel eğitim sınıflarında eğitimlerini sürdürmeleri uygulamasına geçilmiştir. Dünyada 1960 yılından sonra günümüze kadar, kaynaştırma açısından çok hızlı ve çok ciddi gelişmeler ortaya çıkmıştır. Özel eğitim sınıflarında eğitim gören özel gereksinimli öğrencilerin teneffüs saatlerinde, çeşitli ders dışı eğitsel kollarda ve uygun olan öğrencilerin resim ve müzik gibi bazı derslerde akranlarıyla kaynaştırılmaları hedeflenmiştir. Ayrıca özel eğitim sınıflarının personel, araç-gereç, fiziksel olanaklar ve programları özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanmış olduğundan öğrencilerin bu sınıflardan daha fazla yarar sağlayacakları düşünülmüştür. Fakat sonuçlar beklenildiği gibi olmamıştır. 1970’lerden başlayarak pek çok ülke yasalarında özel gereksinimli öğrenciler için kaynaştırma uygulamalarına yer vermek zorunda kalmıştır. İtalya’da 1971 yılında, Norveç’te 1976 yılında, İngiltere’de 1974 yılında, Amerika’da ve Fransa’da 1975 yılında yürürlüğe giren yasalarla, özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim sınıflarında akranlarıyla birlikte eğitim görmeleri yasal olarak kabul edilmiştir. 1975 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde “Tüm Engelli Çocukların Eğitimi Yasası” ile okul çağındaki özel gereksinimli çocukların uygun eğitimsel hizmetlerden yararlanmasını amaçlanmıştır. Bu yasayla engellilerin eğitimine ilişkin çok önemli kararlar alınmıştır. ABD’de 1975 yılında kabul edilen yasadaki sonra, engelli çocukların engel durumlarına bakılmaksızın en az kısıtlayıcı çevre içinde, ücretsiz eğitimden yararlanmalarına ilişkin hakları daha da genişletilmiştir. ABD’de 1990 yılında kabul edilen “Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi Yasası” ve 1997 yılında kabul edilen yasayla da özel gereksinimli öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun genel eğitim sınıflarında eğitim görmeleri ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerin de ekibin bir parçası olarak kabul edilmeleri ifade edilmiştir.

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİM SÜRECİ

Özel eğitimle ilgili olarak 1889 yılında İstanbul’da Grati Efendi tarafından işitme ve görme engelli çocuklar için sınıflar açılmıştır. Daha sonra bu sınıflar ayrı bir okula dönüşmüş ve bu okulda işitme ile görme engelli öğrencilere 1912 yılına kadar 30 yıl süreyle eğitim verilmiştir. 1912 yılında kapatılan bu okulun ardından 1921 yılına kadar özel eğitim açısından herhangi bir gelişmeye olmamıştır. 1921 yılında Kurtuluş Savaşı döneminde İzmir’de “Özel İzmir Sağırlar ve Körler Müessesesi” adıyla bir okul açılmış, daha sonra bu okulun Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı olarak 1950 yılına kadar hizmet vermiştir. Ellili yıllara kadar özel gereksinimli çocukların hasta ve eğitilemez oldukları düşünülmüş ve o dönemde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı olarak hizmet veren kurumlarda daha çok bakım vermeye çalışılmıştır. Özel eğitim alanı açısından önemli gelişmelerin 1950’li yıllardan sonra başlamıştır. Özel eğitim hizmetlerinin planlanmasının ve yürütülmesinin Sağlık Sosyal

Yardımlı Bakanlığı'ndan Millî Eğitim Bakanlığı'na devredilmesi bu d6nem'in en 6nemli gelişmelerinden birisidir. 1952 yılında Gazi Eğitim Enstit6s6 b6nyesinde 6zel Eğitim Őubesi kurularak ilk sistemli profesyonel birey yetiştirme s6reci başlamıştır. Fakat Kurulan bu Őube, 1955 yılında iki d6nem mezun verdikten sonra kapatılmıştır. 1956 yılında kabul edilen 6660 sayılı yasa ile 1948 yılında 6ıkarılan yasanın kapsamı genişletilmiş, 6st6n yetenekli ve 6st6n zekâlı 6ocukların devlet tarafından yetiştirilmeleri i6in gerekli tedbirlerin alınması kabul edilmiştir. 1957 yılında 6972 sayılı "Korunmaya Muhta6 6ocuklar Hakkında Kanun" y6r6rl6đe girmiştir. 1960'lı yıllarda, 6zel eğitim a6ısından hem yasal d6zenlemeler yapılmaya devam etmiş, hem de 6niversiteler 6zel eğitim personeli yetiştirmeye başlamıştır. 1961 Anayasası'nda, 6zel eğitime gereksinimi olan bireylerin hakları devlet tarafından garanti altına alınmıştır. Bu Anayasası'nın 50. maddesinde "devlet durumları sebebiyle 6zel eğitime ihtiya6ı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır" h6km6 bulunmaktadırdır. Bu d6nemde 1961 yılında yayınlanan 222 sayılı "İlk6đretim ve Eğitim Kanunu" nun 12. maddesindeki "mecburi ilk6đretim 6ağında buldukları hâde zihnen, beden, ruhen ve sosyal bakımdan 6z6rl6 olan 6ocukların 6zel eğitim ve 6đretim g6rmeleri sağlanır" h6km6 ile zorunlu ilk6đrenim 6ağında bulunan engelli 6ocukların eğitimi yasal olarak kabul edilmiştir. 1970'li yıllara gelindiğinde 6zel eğitim okullarında ilk6đretim d6zeyinde eğitim alan engelli 6đrencilerin sayısındaki artış a6ısından 6nemlidir. Bu yıllarda yatılı g6nd6zli okulların sayısında artış olmuştur. 1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 8. maddesinde "6zel eğitime ve korunmaya muhta6 6ocukları yetiştirmek i6in 6zel tedbirler alınır" ifadesinin yer almıştır. Bu madde 6zel eğitim hizmetlerinin genel eğitim sistemi i6inde yer alması a6ısından 6nemli bir gelişmedir. Uzun yıllar, ilk6đretim Genel M6d6rl6đ6 b6nyesinde ayrı bir Őube m6d6rl6đ6 tarafından y6r6t6len 6zel eğitim hizmetleri, 1980 yılında genel m6d6rl6k d6zeyine d6n6řt6r6lerek, Bakanlık 6rg6t6nde genel m6d6rl6k ve il merkezlerinde Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile y6netilmesi sağlanarak, 6zel eğitim hizmetlerinin 6lke genelinde 6rg6tlenmesi sağlanmıştır. 6zel gereksinimli bireylere y6nelik ilk kapsamlı yasa 6abaları 1983 yılında y6r6rl6đe giren 2916 sayılı "6zel Eğitime Muhta6 6ocuklar Yasası" ile başlatılmıştır. Bu yasada, 6zel eğitimle ilgili tanımlar, ilkeler, kurumlar ve g6revleri, 6zel eğitime gereksinimi olan 6ocukların belirlenmeleri, yerleştirilmeleri, izlenmeleri ile ilgili b6l6mlere yer verilmiştir. Bu yasaya dayanarak 6eşitli y6netmelikler yayımlanmıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde, 6zel eğitim ve kaynaştırma alanındaki gelişmelerin giderek ivme kazanmıştır. 1990 yılında d6zenlenen XIII. Millî Eğitim Şurası'nda 6zel eğitime gereksinimi olan bireylerin yaygın eğitim olanaklarından yararlanmalarını sağlayacak 6nlemlerin alınması kararı alınmıştır (Őura Raporu, 1999). 1990 yılında d6zenlenen Őura'da, kaynaştırmanın kapsamının genişletilmesi vurgulanmış olmakla birlikte, yine bu yıllarda ayrı yatılı ve g6nd6zli okulların sayısında artışlar olmuştur. 1997 yılında kabul edilen 573 Sayılı Kanun H6km6nde Kararname ile 6zel gereksinimli 6ocukların ilk belirlenmesinden başlayarak, değerlendirmelerine ve eğitimlerine ilişkin ilkeler belirlenmiştir. 6lkemizde kaynaştırmaya devam eden 6đrenci sayısı giderek artmakla birlikte, temelde yaşanan sorun, 6zel gereksinimli 6đrencilere ve 6đretmenlere genel eğitim sınıflarında hi6bir 6zel eğitim desteği sağlanamamasıdır. B6yle bir yerleştirmeyle 6zel gereksinimli 6đrenci ile sınıf 6đretmeni karşı karşıya kalmakta ve yaşanan sorunları sınıf 6đretmeni tek başına aşamamaktadır.

GİRİŞ

Yıllarca özel gereksinimli bireyler toplumdaki soyutlandı, ihmal edildi, görmezden gelindi. Özel gereksinimli bireylerin eğitim alabilmesine yönelik ilk çabalar 16. yüzyılda başlamıştır. 19 yüzyılın başlarında Fransa ve ABD’de işitme engelli öğrencilerin eğitim alması amacıyla okullar açılmıştır. Tabii o yıllarda açılan okullarda eğitim ve bakım hizmetleri verilmekteydi. 1950’li yıllara gelindiğinde birçok engel grubuna yönelik özel eğitim okulları açılmıştır. Özel gereksinimli bireylerin ailelerinin vermiş olduğu yoğun mücadeleler sonucu eğitim alabilmeleri sağlanabilmiştir. Elli yıllarda, özel gereksinimli öğrencilerin özel eğitim alanında yetiştirilmiş öğretmenler tarafından, özür durumlarına göre özel olarak düzenlenmiş ortamlarda eğitim görmesi düşüncesi vardı. Özel gereksinimli öğrencilerin gelişimi normal olan öğrencilerle birlikte aynı sınıf içinde eğitim göremeyeceği düşünülüyordu. Yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde İngiltere’de özel eğitim ve genel eğitim okullarının bir arada olması düşüncesi gelişmeye başlamıştı. 1944 yılında özel gereksinimli öğrencilerden durumu uygun olanların normal öğrencilerle birlikte aynı sınıflarda eğitim görmesi uygulamaları başlamıştır. Türkiye’de özel eğitimin başlangıcı 1800 yıllara uzansa da yasal düzenlemelerin yapılması 1980’li yıllarda başlamıştır. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununun çıkarılmasından sonra özel eğitim alması gerekli olan öğrenciler normal öğrencilerin devam ettiği okullarda gelişimi normal olan diğer öğrencilerle birlikte eğitim almıştır. Günümüzdeki gelişmelere ulaşabilmesi uzun yıllar içinde olmuştur. Altmışlı yıllarda insan haklarındaki tüm dünyada yaşanan gelişmeler, özel gereksinimli öğrencilerin gelişimi normal olan diğer öğrencilerle birlikte aynı eğitim ortamında eğitim alma hakkına sahip olduğu düşüncesinin yaygınlaşmaya başlamıştır. Özel eğitim alması gerekli olan bireylerin gelişim normal olan akranlarıyla bir arada olabileceği ve eğitimlerini de en iyi biçimde sürdürebileceği ortamda eğitim görmeleri amacıyla kaynaştırma uygulamaları birçok ülke tarafından başlatılmıştır. İlk olarak yetmişli yıllarda ABD’nde başlatılan kaynaştırma uygulamaları zamanla yaygınlaşmıştır. Özel gereksinimli çocukların gelişimsel açıdan normal olan öğrencilerle aynı sınıfta aynı eğitimi almasına dayanan kaynaştırma eğitimi, özel eğitim alması gerekli olan bu çocukların bireysel gelişimlerini desteklemek ve toplumla bütünleşmelerini sağlamak amacıyla benimsenen önemli bir değişimdir.

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ MEVZUATININ KISA TARİHÇESİ

1975 yılında Amerika’da kabul edilen Tüm Engelliler İçin Eğitim Yasası’nda ifade edilen “en az kısıtlayıcı olan eğitim ortamı” kavramı, 1977- 1978 öğretim yılında ilk kez uygulanmaya başlanıldığında, “kaynaştırma” olarak tanımlanmıştır. ABD’de 1975 yılında kabul edilen Tüm Engelliler İçin Eğitim Yasasından sonra ülkemizde 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu ile kaynaştırma yasal olarak benimsenmiştir. 2916 sayılı Kanun’un içinde kaynaştırmanın nasıl uygulanacağı net olarak açıklanmadığı için, 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle bu 2916 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış ve kaynaştırma bu kanun hükmünde kararname ile tekrar ele alınmıştır.

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ İLE İLGİLİ MEVZUAT VE YÖNERGELERİN SÜREÇ VE DURUMU

Anayasanın 42. maddesinde, özel eğitim alması gerekli olan bireyleri toplumla bütünleştirecek tedbirlerin alınmasının devletin sorumluluğunda olduğu belirtilmiştir. Milli Eğitim Temel Kanununun 8. Maddesinde “özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocuklar” için özel önlemlerin alınması gerektiği belirtilmiştir. İlköğretim ve Eğitim Kanununun 12. maddesinde engelli olan ilköğretim öğrencilerine özel eğitim ve öğretim olanaklarının verilmesi gerektiği belirtilmiştir. 1990 yılında yapılan 13. Milli Eğitim Şurası’nda, özel gereksinimi olan öğrencilerin yaygın eğitimden olabildiğince en fazla şekilde yararlanabilmeleri için gerekli önlemler alınması gerektiği bildirilmiştir. 1991’de yapılan 1. Özel Eğitim Konseyi toplantısında kaynaştırma programlarının yaygınlaştırılmasının, özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler için bireysel eğitim planlarının (BEP) yapılmasının ve bu çocukların eğitimlerinin de alanında uzman kişiler tarafından yapılmasının gerekli olduğu yönünde kararları alınmıştır. 1997 yılında yayımlanan 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında “Kaynaştırma Uygulamaları Sistemi” oluşturulmuştur. Daha önce çıkarılan yasa ve yönetmeliklerde kaynaştırma eğitimine alınacak olan çocukların özellikleri tanımlanmamış ve kaynaştırma eğitimi için gerekli önlemlerin nasıl ve kimler tarafından alınacağı tam olarak açıklanmamıştır. 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye uygun yöntemlerin ve teknikler belirtilerek bireysel eğitimin önemi ön plana

çıkarılmıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren 5378 sayılı Özürlüler Hakkında Kanun'un 15. maddesi engellilerin eğitim almasının hiçbir gerekçeyle engellenemeyeceği, engelli çocuklara, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, bütünleştirilmiş ortamlarda ve engeli olmayan çocuklarla eşit eğitim olanağı sağlanacağını belirtir. Türkiye'de, engellilerin kaynaştırma eğitimi ve özel eğitim almaları için yapılması gereken düzenlemeleri belirten ayrıntılı yasa ve yönetmelikler artık yapılmış durumdadır. Bunlardan en önemlileri Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ve MEB Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği'dir. Aynı yönetmeliğe göre, özel eğitim ihtiyacı olan birey için, RAM'da oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından eğitsel değerlendirme ve tanılama yapılır. Hazırlanan özel eğitim değerlendirme kurul raporuna göre, özel eğitim gereksinimi olan bireyleri mümkün olduğunca en alt düzeyde sınırlandırılan eğitim ortamında ve özel eğitim hizmetine karar verilerek bir eğitim planı oluşturulur. Bu planda, eğitim ortamının oluşturabileceği sınırlandırmalar en alt düzeyde tutulur. 1997 yılından itibaren kaynaştırma sınıflarında verilen eğitimin hızlı bir biçimde yaygınlaştığı görülür. Bu artış, 1997 yılında 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında oluşturulan "Kaynaştırma Uygulamaları Sistemi"nin yürürlüğe girmesiyle açıklanabilir. Kaynaştırma eğitimi alan özürsüz çocukların sayısında 1997 yılından itibaren yaşanan bu önemli artışa rağmen, eğitim alması gereken toplam özürsüz çocuk sayısı dikkate alındığında çok da yeterli olmadığı görülmektedir. Kuzey ülkelerinde (İsveç, Danimarka, Norveç, İzlanda ve Finlandiya) kaynaştırma eğitimi en değerli eğitim ve sosyal politika alanlarından biridir. Bu ülkelerdeki okullarda etkin bir şekilde uygulanması için ideoloji, politika, teoriler, uygulamalar ve metodolojiler hakkında sürekli tartışmalar yapılmaktadır. İskandinav ülkelerinde özel eğitim ve kaynaştırma eğitime bakıldığında Türkiye'deki özel eğitim ve kaynaştırma eğitiminin gelişiminin farklı süreçleri içermediği görülmektedir. Sonuç olarak özel eğitime ve kaynaştırma eğitime gereksinimi olan bireyler için tüm dünyada hâlâ sorunların görece farklılıklarla var olmaya devam ettiği söylenebilir.

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDEKİ PERSONELLERDE BULUNMASI GEREKEN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

Kaynaştırma eğitiminde görev alan personellerde bulunması gereken kişilik özelliklerinin en önemlisi insan sevgisidir. Çünkü insan sevgisi olan bir birey diğer özelliklerin bütün hepsini yerine getirebilme kapasitesine sahiptir. Ancak eğer insan sevgisi bir bireyde yer almıyorsa diğer özelliklerin olması pek mümkün gözükmemektedir.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYİN AİLESİ

Özel gereksinimli bireylerin ailelerinin eğitim durumları ve sosyoekonomik durumları genelde zayıftır ve bu aileler çocuklarının özel bir eğitime ihtiyacı olduğunu ilk öğrendiklerinde bir şok yaşarlar. Durumu kabullenmek bu aileler için çok kolay olmaz ancak özel gereksinimli bireyin kaynaştırma eğitiminde ailenin katılımı şarttır. Genelde çok çocuklu olan ailelerin bazen aile içi çatışmaları da mevcuttur. Bu özelliklerin hepsi özel gereksinimli bireyin kaynaştırma eğitimini olumsuz olarak etkilemektedir. Kaynaştırma uygulaması sırasında öğretmenin verdiği eğitimi evde devam ettirecek olan ailenin kendisidir. Dolayısıyla öğretmen özel gereksinimli bir bireye uyguladığı eğitim planı doğrultusunda mutlaka aileyi yönlendirmelidir. Öğretmen tarafından yönlendirilen aile öğretmenin kendileri için verdiği eğitim planına sadık kalarak özel gereksinimli bireye eğitim hizmeti vermelidir. Böylelikle özel gereksinimli bireyin eğitimi daha hızlı ve etkili olacaktır.

SINIF ÖĞRETMENİ

Öğrencinin eğitim hayatında duygusal, sosyal ve akademik gelişmesinde öğretmen-öğrenci ilişkisi en önemli faktördür. Özellikle kaynaştırma eğitiminin uygulamasında, özel gereksinimli birey için kaynaştırma eğitiminin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesinde öğrencinin eğitiminde sorumluluk sahibi olan sınıf öğretmenidir. Sınıf öğretmenin özel gereksinimli birey için kaynaştırma eğitimi uygularken dikkat etmesi gereken görevlerini başlıklar halinde şu şekilde sıralamak mümkündür: 1. Özel gereksinimli bireyleri tespit etmek, 2. Özel gereksinimli bireyi sınıfına kabul ettirmek, 3. Kaynaştırma uygulamasında etkili bir sınıf yönetimi gerçekleştirmek, 4. Özel gereksinimli bireyin eğitimi planlamaktır. 5. Özel gereksinimli birey için planlanan eğitimi uygulamak ve sonuçlarından aileye, okul yönetimine ve BEP birimine bilgi vermek.

BRANŞ ÖĞRETMENİ

Kaynaştırma uygulamalarında bir diğer önemli personel branş öğretmenleridir. Özel gereksinimli bireyi okula ilk başladığında tespit eden sınıf öğretmenleri dört yıllık kaynaştırma eğitimi uyguladıktan sonra kaynaştırma uygulaması özel gereksinimli bireyin diğer eğitim-öğretim hayatı boyunca devam eder ve ilkokuldan mezun olan özel gereksinimli bireyin ortaokul ve lise hayatı boyunca devam eder. Ortaokul ve lisede branş öğretmenleri de kaynaştırma eğitiminin bir parçası olarak özel gereksinimli bireyin eğitimine dâhil olurlar. Branş öğretmenin özel gereksinimli birey için kaynaştırma eğitimi uygularken dikkat etmesi gereken görevlerini başlıklar halinde şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Özel gereksinimli bireylere karşı olumlu tavır takınmak,
2. Özel gereksinimli bireyi sınıfına kabul ettirme noktasında model olmak,
3. Özel gereksinimli bireyin eğitimi planlamak,
4. Özel gereksinimli birey için planlanan eğitimi uygulamak ve diğer branş öğretmenleri ile işbirliği yapmak
5. Özel gereksinimli birey için uygulanan BEP sonuçlarından aileye, okul yönetimine ve BEP birimine bilgi vermek.

OKUL MÜDÜRÜ

Okul müdürleri yönetici olarak okuldaki özel gereksinimli öğrencilere ilişkin öğretmenlerden ve BEP üyelerinden gelen diğer isteklerin karşılanmasından sorumludurlar. Kaynaştırma uygulamalarının sağlıklı yürütülmesi bağlamında okul müdürleri sorumluluk alırlar. Okul müdürlerinin özel gereksinimli birey için kaynaştırma eğitimi uygularken dikkat etmesi gereken görevlerini başlıklar halinde şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Kaynaştırma uygulamalarında okulun fiziki şartlarını ayarlamak,
2. Özel gereksinimli birey için gerekli olan eğitim-öğretim materyallerini sağlamak,
3. Özel gereksinimli bireyin eğitimi planlanırken BEP birimine başkanlık yapmak
4. Özel gereksinimli birey için planlanan eğitimin uygulanmasını denetlemek ve kaynaştırma

uygulamalarındaki diğer personelle eşgüdümü sağlamak,

5. Özel gereksinimli birey için uygulanan BEP sonuçlarından aileye, bilgi vermek.

OKUL MÜDÜR YARDIMCISI

Okul müdür yardımcısı özel gereksinimli birey için öğretmenlere ve okul içindeki diğer personellere gerektiğinde akademik ve sosyal destek sağlarlar. Okul müdür yardımcısının özel gereksinimli birey için kaynaştırma eğitimi uygularken dikkat etmesi gereken görevlerini başlıklar halinde şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Kaynaştırma uygulamalarında okulun fiziki şartlarını ayarlamak,
2. Özel gereksinimli birey için gerekli olan eğitim-öğretim materyallerini sağlamak,
3. Özel gereksinimli bireyin eğitimi planlanırken BEP birimine katılmak, okul müdürü yokken BEP birimine başkanlık yapmak
4. Özel gereksinimli birey için planlanan eğitimin (BEP) denetlenmesinde bulunmak ve kaynaştırma uygulamalarındaki diğer personelle eşgüdümü sağlamak,
5. Özel gereksinimli birey için öğretmenlere ve okul içindeki diğer personellere gerektiğinde akademik ve sosyal destek sağlamaktır.

OKUL REHBER ÖĞRETMENİ

Okuldaki diğer personeller kaynaştırma eğitime tabi tutulacak özel gereksinimli bireyin özelliklerini gerektiğinde okul rehber öğretmenine danışacaklardır. Bu konuda doğru yönlendirmeyi okul rehber öğretmeni yapmalıdır. Okul rehber öğretmenin özel gereksinimli birey için kaynaştırma eğitimi uygularken dikkat etmesi gereken görevlerini başlıklar halinde şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Kaynaştırma uygulamalarında BEP toplantılarına katılmak,
2. Özel gereksinimli bireyin özellikleri hakkında okul personelini bilgilendirmek
3. Özel gereksinimli bireyin ailesine gerekli desteği sunmak
4. Özel gereksinimli birey için planlanan eğitimin (BEP) izlemesini yapmak ve kaynaştırma uygulamalarındaki diğer personelle eşgüdümü sağlamak,
5. Özel gereksinimli birey için öğretmenlere, ailelere ve okul içindeki diğer personellere gerektiğinde akademik ve sosyal destek sağlamak.

ÖNERİLER

Özel gereksinimli bir bireye eğitim verilirken öncelikle dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Bu hususlara dikkat edildiğinde özel gereksinimli bireyin eğitiminden istenilen performans elde edilecektir. Bu hususlar maddeler halinde ve öncelik sırasına göre aşağıda belirtilmiştir.

- 1- Özel gereksinimli birey için öncelikle eğitimci özel gereksinimli bireyin ailesine gerekli bilgilendirmeyi yapmalıdır. Bu bilgilendirme içerisinde özel gereksinimli bireyin özellikleri ve eğitim süreci hakkında aile aydınlatılmalıdır.
- 2- Eğitimci özel gereksinimli bireyle ilgili okul idaresini bilgilendirmeli ve okulun fiziki şartlarını eğer gerekiyorsa, özel gereksinimli bireye göre dizayn ettirmelidir.
- 3- Eğitimci özel gereksinimli birey için diğer öğretmenleri bilgilendirmeli ve bu birey için uygulanacak eğitim planını diğer öğretmenlerle paylaşmalıdır. Eğer gerekiyorsa özel gereksinimli bireyle ilgili diğer öğretmenlerin görüşlerini de almalıdır.
- 4- Eğitimci sınıftaki diğer öğrencileri özel gereksinimli bireyle ilgili bilgilendirmeli ve bilinçlendirmelidir. Özel gereksinimli bireye için olumlu sınıf ikliminin oluşmasını sağlamak adına diğer öğrencileri koordine etmelidir.
- 5- Özel gereksinimli birey sınıfa gelmeden önce eğitimci özel gereksinimli bireyle konuşarak sınıf ve okul hakkında mutlaka öğrenciyi bilgilendirmelidir. Okul içindeki acil bir durumda nereden veya nerelerden yardım alabileceğini öğrenciye öğretmelidir.
- 6- Özel gereksinimli birey için eğitimci mutlaka ders başlangıcında performans almalıdır. Bu performansta özel gereksinimli bireyin kendi dersinde neler yapabildiği ve neler yapamadığı değerlendirmelidir. Yapılan bu değerlendirme mutlaka kayıt altına alınmalıdır. Özel gereksinimli öğrencinin başarı performansı değerlendirmesinde bu kayıtlar göz önüne alınmaktadır.
- 7- Eğitimcinin eğitim sürecinin başında aldığı öğrenci performansı özel gereksinimli bireyin ailesiyle paylaşılmalı ve aile bu konuda bilgilendirilmelidir.
- 8- Eğitimci özel gereksinimli birey için hazırlayacağı eğitim programı olan bireyselleştirilmiş eğitim programına (BEP) mutlaka aileyi dâhil etmelidir. Bununla birlikte hazırlayacağı bireyselleştirilmiş eğitim programına göre özel gereksinimli öğrencisini değerlendirmelidir.
- 9- Özel gereksinimli öğrenciye verilecek ödevler hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programına uygun olarak verilmelidir.
- 10- Özel gereksinimli bireyin gelişimi aylık olarak izlenmelidir. Özel gereksinimli bireye eğitim veren eğitimci aylık olarak özel gereksinimli bireyin performansını alarak gelişimini takip etmelidir. Gerektiğinde başta geliştirilen bireyselleştirilmiş eğitim programında değişiklikler yapılmalıdır.

Giriş

Kaynaştırma eğitimi özel eğitim kapsamında sunulan bir eğitim uygulamasıdır. İnsan hakları ve eğitim alanlarında yaşanan gelişmeler sonucunda, özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim okullarında akranlarıyla birlikte eğitim alma hakkına sahip olduğu, bunun uygulamaya yansıtılması gerektiği düşüncesi yaygınlaşmaya başlamıştır. Kaynaştırma yoluyla eğitimin etkili olabilmesi için hem yasalar ve politika düzeylerinde hem de daha mikro düzeylerde, yani okul seviyesinde ve eğitim sürecinin içindeki bireylerle bazı çalışmaların yapılması ve çeşitli mekanizmaların geliştirilmesi gereklidir. Bu çalışmaların en önemlisi öğrenciyle ilgili tüm birimlerin iş birliği içerisinde eğitim hizmetlerini gerçekleştirmeleridir. 92 ülke tarafından imzalanan Salamanca Bildirgesi, eğitimin tüm çocuklar için temel bir hak olduğu ve eğitim sistemlerinin farklı çocukların gereksinimlerini karşılayacak biçimde planlanması ve yapılandırılmasının gerektiği savunulur ve bildirge tüm hükümetlere aşağıdaki konularda çağrıda bulunur.

İŞ BİRLİĞİ VE EKİP ÇALIŞMASI NEDİR?

Her çocuk gibi özel gereksinimi olan çocuklar da eğitim sürecinden geçmektedir. Ancak gerek normal gelişim gösteren gerekse özel gereksinimli çocukların eğitimlerinde birçok etmen rol oynamaktadır. Çocuğun eğitim sürecinin başarılı olması, bu öğelerin sürekli iletişim ve iş birliği içerisinde olmasına bağlıdır.

İş Birliğinin Tanımı

İş birliği kavramı, bir amacı gerçekleştirmek için başkalarıyla birlikte çalışabilmektir. Bu kavram özellikle eğitimde çok yaygın olarak kullanılan bir kavramdır. Okul içinde ve dışında, öğretmenler arasında, öğretmenler ve anne baba arasında, öğretmenler ve destek hizmeti veren uzmanlar arasında, öğretmenler ve toplumsal kurumlar arasında bir iş birliğinin olması anlamında gelir. İş birliği; planlama, karar verme, birlikte eylemde bulunma, birlikte düşünme, kaynak, güç ve yeteneklerin paylaşımıdır. Ekip ise bir amacı gerçekleştirmek üzere bir araya gelerek birlikte karar verme ve bir amaca ulaşmada iş birliği içerisinde bulunma kararlılığını gösteren ve en az iki kişiden oluşan grup olarak tanımlanabilir. Kaynaştırma eğitiminde ekip çalışması, uzmanların katkılarıyla gerçekleştirilir. Özel eğitime gereksinimi olan çocuklara ve onların ailelerine özel eğitim ve destek hizmetlerinin tek bir eğitimci ve terapistten çok, çeşitli mesleklerden gelen uzmanların oluşturduğu ekibin iş birliğiyle gerçekleştirilmesi artık bir zorunluluktur. Özel eğitim ekibi olarak da nitelendirebileceğimiz bu uzmanlar arasında sınıf öğretmeni, özel eğitim öğretmeni, rehber öğretmen (okul psikolojik danışmanı), çocuk gelişimcisi ve eğitimcisi, aileler ve diğer destek veren uzmanlar yer almaktadır.

İş Birliğinin ve Ekip Çalışmasının İlkeleri

Okullarda gerçek anlamda iş birliği yapıldığını söylemek için iş birliğinin aşağıdaki özellikleri yansıtması gerekmektedir bunlar;

- Gönüllülük
- Eşitlik
- Ortak bir amaç
- Önemli kararlarda sorumluluğu paylaşma
- Sonuçlarda sorumluluğu paylaşma
- Ortak kaynaklar
- Gelişme

Ekip çalışması sürecinde Üyelerde bulunması gereken önemli bazı özellikler

Ekip üyeleri iş birliği içerisinde çalışmak amacıyla bir araya gelmiş bireylerden oluşur. Bu üyelerin birçoğu alanında bilgi ve deneyim sahibi bireylerdir. Fakat alanında bilgi ve deneyime sahip olmak ekip hâlinde başarılı bir çalışma yürütebilmek anlamına gelmez. Bu ekipte yer alan üyelerin sahip olması gereken bazı önemli özellikler vardır.

Bu özellikler;

- Kişisel İnanışlar
- İletişim Becerileri
- Etkileşim Süreci dir.

Kişiler Arası Problem Çözme Modelinin Basamakları

1. Problem çözmeye yönelik bir ortam oluşturmak,
2. Problem belirlemek,

3. Alternatif çözümler üretmek,
4. Olası çözümleri değerlendirmek,
5. Uygun görülen çözüm önerisini uygulamak,
6. Uygulama sonucunu değerlendirmek, şeklinde sıralanabilir.

Oluşturulan Ekipte Yer Alan Uzmanlar ve Diğer Elemanlar Kimlerdir?

- Okul personeli • Destek personeli
- Anne, baba ve öğrencinin kendisi
- Motor gelişim personeli
- Tıp personeli

KAYNAŞTIRMAYI BAŞARIYA ULAŞTIRAN ETMENLER NELERDİR?

Kaynaştırma eğitiminin başarıya ulaşması için öncelikle öğretmenin hazırlanması gerekmektedir. Ardından engelli öğrencinin hazırlanması, diğer öğrencileri hazırlanması, ailenin ve yakın çevrenin hazırlanması ve bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında okul yönetiminin sürece hazırlanması, uygun eğitim ortamının tesisi ve uygun öğretim programının oluşturulması gerekmektedir.

Akranlarından farklı gelişim özelliklerine sahip bireylerin gereksinimleri de farklılaşmaktadır. Bu gereksinimleri karşılayacak eğitim düzenlemelerine ihtiyaç vardır. Özel gereksinimleri olan öğrencilerin akranları ile aynı okullarda ve aynı sınıf ortamında eğitimlerini sürdürmeleri olarak tanımlanan kaynaştırma, sınıf öğretmeni ve/veya özel gereksinimi olan öğrenciye, destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması koşulu ile yürütülmektedir. Özel gereksinimi olan öğrencilerin okullarda kaynaştırma yoluyla eğitim hakkına sahip olmaları ve bu öğrenciler için kaynaştırma eğitiminin daha etkili olması, kaynaştırma eğitiminin desteklenmesindeki iki önemli nedendir. Engelli çocukların, normal gelişim gösteren çocukların devam ettiği eğitim ortamlarında eğitilmesi şeklinde tanımlanan kaynaştırma eğitimine çoğu kez kaynaklarda entegre eğitim olarak yer verildiği görülmektedir. Kaynaştırma eğitiminin hem engelli çocuğa hem de çevresine birçok yararı olduğu vurgulanmaktadır. Bu eğitimden beklenen faydanın elde edilebilmesi için birtakım çalışmaların yapılması gerekmektedir. Yapılacak olan bu çalışmalar içinde; anne-babaların, öğretmenlerin, normal gelişim gösteren çocukların, engelli çocukların ve okul personelinin kaynaştırma eğitimine hazırlanması önem arz etmektedir. Ayrıca; kaynaştırma eğitiminin etkili olabilmesi için, bu uygulamada yer alan bireylerin iş birliği yaparak bir iletişim ağı oluşturmalarında önemli olduğunu vurgulamak gerekir.

Kaynaştırma Eğitiminin Gerekliliği!

Özel eğitim gereksinimi olan öğrencilere sunulan tüm özel eğitim hizmetlerinin temelinde, öğrencinin özrünün engele dönüşmesini önleme çabası yatmaktadır. İlgili ve yeteneklerini maksimum düzeyde kullanabilen öğrenci böylece, normal insanların yetersiz, kusurlu, eksik, itici, yardım edilmesi veya korunması ya da sakınılması, kaçınılması gereken biri diye düşündüğü kişi olmaktan kurtulacaktır. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin normal yaşlılarıyla, normal okullarda mümkün olan en uzun sürede bir arada eğitime alınmaları, tüm alanlardaki gelişimleri açısından önem arz etmektedir. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin normal okullarda kaynaştırma eğitime alınmaları onların toplum içinde bir öğrenci olarak yaşamlarını kolaylaştırmaktadır. Diğer yandan özürülü çocuğun okuldaki arkadaş grubuna katılması ve kabul görmesi, çocuktaki bağımlılık duygusunun azalmasına, güven duygusunun gelişmesine, olumlu öğrenme modelleri edinmesine katkı sağlayacaktır. Böyle bir kaynaştırma çalışmasında özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin normal çocuklarla olumlu sosyal ilişkiler geliştirmesi öğretilen ve en önemlisi de her iki grup için erken yaşta gelişen tutumların ileriki yıllarda toplumsal bir yatırım olması sağlanacaktır. Bu nedenle kaynaştırma eğitimi, aynı eğitim ortamında ve normal akranlarıyla birlikte eğitim alabilecek her türdeki özel eğitim gerektiren öğrencinin devam ettiği okullarda bir hizmet alanı olarak görülmesini ve bazı tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir. Kaynaştırma eğitiminin uygulanmaması durumunda ise özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler toplum dışına itilmekte ve onlara kendi yeterliliklerini geliştirme fırsatı verilmemektedir. Kaynaştırma, normal çocukların da gereksinimlerini karşılayan, kapasitelerini kullanmalarına olanak sağlayan bir nitelik taşımaktadır. Normal gelişim gösteren çocuk birine yardım edebileceğini ve ona bir şeyler öğretebileceğini gözledikçe kendisine güven duyar, sosyal ve duygusal gelişimi olumlu yönde etkilenir. Birleştirilmiş grup içinde normal çocuk, zaman zaman eğitimci rolü olarak çocuğa model olur ve yönlendirir. Normal ve engelli çocuklar arasındaki bu iletişim sürecinde normal çocuk engelli çocuğa model olur. Kaynaştırma eğitimiyle normal öğrenciler ve özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler arasındaki ilişki, uygun şartların oluşmasına bağlıdır. Bu şartların sağlanması hâlinde, söz konusu öğrenciler arasında bütünleşmeyi de beraberinde getirir. Kaynaştırma eğitiminde özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar normal akranlarıyla birlikte eğitim gördüklerinden, normal öğrencileri kendilerine model alabilirler. Normal gelişim gösteren öğrenciler ise, bu eğitim ile engellilere karşı olumlu bir bakış açısı oluşturma ve yardımlaşma gibi sosyal yönlerini geliştirme imkânı bulurlar. Kaynaştırma eğitimiyle; normal öğrenciler ve özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler arasında ortaya çıkacak etkileşim, uygun şartların hazırlanmasıyla mümkündür. Diğer yandan, kaynaştırma eğitimi denilince akla sadece özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler gelmemelidir. Kaynaştırma eğitimi, özel eğitime tabii olan öğrenciler ile ilgili olduğu gibi, onun başta ailesi olmak üzere, öğretmeni, okulu ve aynı sınıfta birlikte olduğu normal eğitim alan öğrenciler ile de yakından ilişkilidir. Dolayısıyla söz konusu eğitimin yararları da daha geniş bir perspektifte ele alınabilir. Özel eğitimde, özel sınıf ya da okul uygulamalarının en çok eleştirildiği konu budur. Engelli çocukların akademik ve sosyal gelişimleri yönünden, kaynaştırma programlarıyla ayrı eğitim programlarını karşılaştıran araştırmalar genelde kaynaştırma programlarının lehinde sonuçlar vermektedir.

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNİN YARARLARI

Kaynaştırma programı engelli ve normal çocukların aynı sınıflarda kaynaştırılmasının sağlanmasını, engelli çocukların m¼mk¼n olabildiğince bağımsız olabildesini ve buldukları çevrede yaşamalarına, öğrenmelerine ve çalışmalarına yardımcı olmayı hedefler. Kaynaştırma programı, engelli çocukların sınıf faaliyetlerine tam ve etkin olarak katılmalarını sağlamak amacıyla gerekli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir. Ayrıca kaynaştırma programı, öğretim teknik ve faaliyetlerini özel ihtiyaçlara göre (engelli grubu tanınmalı ve buna göre tedbir alınmalıdır.) adapte eden öğretmenlerin, bu çocukların kapasitelerinin tümünü kullanabilme fırsatını sağlar. Kaynaştırma programlarının önemine ve katkılarına, yalnızca engelli çocukların penceresinden bakmak yanlış olabilir. Normal çocuklar da kaynaştırma programlarından pek çok yönde yararlanmaktadırlar. Birincisi, ileriki yaşamlarında karşılaşabilecekleri engelli çocukları önceden tanımaları ve anlamaları mümkün olabilecektir. İkincisi, kaynaştırma ortamlarında bireysel farklılıkları daha kolaylıkla fark edip anlayabileceklerdir. Bunun sonucu olarak gerçekçi bir kimlik geliştirme şansları yüksek olacaktır. Konuya sınıftaki eğitimin niteliği açısından bakıldığında, sınıfa yerleştirilen engelli çocuğun, öğretimin dinamiğini ve bireyselliğini arttırabileceği söylenebilir. Kaynaştırma uygulamasının, gerek kaynaştırılan öğrenciye, gerekse çevresine pek çok yararı vardır.

Bu yararlardan belli başlıları şöyle gruplanabilir:

- Kaynaştırma Eğitiminin Ailelere Yararları
- Kaynaştırma eğitiminin kaynaştırma eğitimi öğrencinin ailesine yararları • Kaynaştırma eğitiminin sınıftaki diğer öğrencilerin ailelerine yararları
- Kaynaştırma Eğitiminin Öğrencilere Yararları
- Kaynaştırma eğitiminin kaynaştırma öğrencilerine yararları
- Kaynaştırma eğitiminin sınıftaki diğer öğrencilere yararları
- Kaynaştırma Eğitiminin Öğretmenlere Yararları

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ ALAN ÇOCUĞUN GELİŞİMSEL ÖZELLİKLERİ

Kaynaştırma eğitimi günümüzde çeşitli nitelikleri nedeniyle özel gereksinimli kategorisinde bulunan öğrencilere yönelik eğitim süreçlerini ifade eden bir uygulama biçimidir. Kaynaştırma eğitiminde temel amaç, özel gereksinimli çocukların bireysel gelişimlerini ve toplumla bütünleşmelerini en üst düzeyde sağlamaktır ve bu amaca ulaşmak için bu çocuklar akranları ile aynı ortamda ve aynı uygulamalara tabii tutulmaktadır. Kaynaştırma uygulamalarının etkililiğini ele alan araştırma sonuçları akranlarıyla birlikte eğitim gören özel gereksinimli bireylerin, topluma etkin katılımlarının ve yaşam kalitelerinin artırılmasında bu uygulamaların olumlu kazanımlar sağladığını ortaya koymuştur. Türkiye’de özel gereksinimli öğrencilere yönelik eğitim uygulamaları özellikle son yıllarda önemli bir ivme kazanmış olmasına karşın hâlâ yeterli düzeyde değildir. Özel gereksinimli çocukların önemli bir kısmı bir nedenle kaynaştırma eğitiminin dışında kalmakla birlikte okullarda özellikle öğretmen ve okul yöneticilerinin de bu uygulamaların niteliğinin artırılması noktasında mesleki olarak önemli düzeyde eğitime ihtiyaç duyduğu bilinmektedir. Bu durum kaynaştırma eğitiminin niteliğini ve bu hizmetlere erişebilen çocuk sayısını olumsuz etkilemektedir. Kaynaştırma eğitiminin dışında kalan çocukların önemli bir kısmı ayrılaştırılmış eğitim uygulamasına yönelmektedir ancak bu eğitim uygulaması her ne kadar etkili olsa da çocukta sosyal becerilerin gelişmesi ve sosyalleşmesi noktasında gerekli olan kazanımları oluşturmaktan oldukça uzaktır. Bu nedenle kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli öğrenciler için bir tercih değil bir zorunluluktur. Kaynaştırma eğitime alınabilecek öğrencileri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Zihinsel yetersizliği olanlar
- İşitme yetersizliği olanlar
- Görme yetersizliği olanlar
- Öğrenme güçlüğü olanlar
- Ortopedik yetersizliği veya engeli olanlar
- Üstün ve özel yetenekliler

Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Genel Özellikleri

Zihinsel yetersizliği olan çocuklar özel gereksinimli çocuklar arasında en yaygın grubu oluşturmaktadırlar. Bu çocukların sahip olduğu nitelikler akranlarına göre bilişsel, bedensel, dilsel, sosyal ve akademik olarak önemli düzeyde farklılıklar içerebilmektedir. Bu çocuklarda temel sorun alanı zekâ geriliği olduğu için dil gelişimi doğrudan etkilenmekte ve geri kalmaktadır. Bedensel özelliklerine bakıldığında genel olarak beden gelişimleri akranlarının gerisindedir ve oldukça yavaşlamıştır. Buna bağlı olarak basit ve karmaşık hareketleri uyum içinde yapmakta zorlanabilirler. Sosyal becerileri ele alınacak olduğunda genelde arkadaşlık kurmakta ve devam ettirmekte zorlanırlar ve kendilerinden yaşça küçük olanlarla arkadaşlık kurmaktan hoşlanırlar. Sosyal kabul görmelerini sağlayacak yetileri zayıftır ve genelde yönlendirmeye açıktırlar. Akademik becerileri ise zihinsel problemlerine bağlı olarak oldukça zayıf kalmaktadır. Dikkat süreleri ve bellekleri oldukça zayıftır. Bu nedenle öğrendiklerini çabuk unutma eğilimi gösterirler. Mesleki olarak ise basit süreçler gerektiren işlerde beceri edinerek meslek sahibi olabilmeleri mümkündür.

İşitme Yetersizliği Bulunan Çocukların Genel Özellikleri

İşitme yetersizliği, işitme duyarlılığının kısmen ya da tamamen yetersizliğinden dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanmada ve iletişimde güçlük nedeniyle bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumu olarak tanımlanmaktadır. İşitme engeli ise işitme duyarlılığının (16-20.000 Hz. ve 0.110 dB) kişinin gelişim, uyum-özellekle kaynaklanan durumdur. Genel gelişim özelliklerine bakıldığında işitme engelli çocukların bedensel gelişim özellikleri normal akranlarından çok fazla farklılık göstermemektedir. Doğuştan genel olarak normal zekâyâ sahip olarak doğarlar ancak işitme kaybının yaratmış olduğu sınırlılıktan dolayı uyarıcı zenginliği önemli oranda sınırlandırılmaktadır ve bu durum zekâ gelişimini zayıflatmaktadır. Bu olumsuzluk doğal olarak çocuğun sosyal becerilerini de olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle sosyal çevreleri önemli oranda sınırlılık gösterebilir. İşitme engeli bulunan çocuklarda akademik beceriler genel olarak zayıf kalmaktadır çünkü tam işitme kayıplarında uygun eğitsel ortamları oluşturmak ve normal okullarda bu çocukların ihtiyacı olan eğitsel süreçleri oluşturmak pek mümkün olmamaktadır.

Görme Yetersizliği Bulunan Çocukların Genel Özellikleri

Görme engelli birey görme keskinliği önemli oranda sınırlılık içeren ve bu nedenle görsel uyarıları

algılama ve yorumlamada sınırlılığa sahip olan bireydir. Görme engelli çocuklarda zekâ gelişimi genel olarak normal seyredebilmektedir. Ancak işitme engelinde olduğu gibi uyarıcı çeşitliliğinin sağlanamamasından kaynaklanan nedenlerle zekâ gelişiminde akranlarına göre sınırlılık gösterebilmektedir. Bu durum kavram gelişiminde önemli bir sınırlılık göstermelerine zemin hazırlamaktadır. Bununla birlikte dil becerilerinde ise akranlarına göre daha hızlı bir gelişim gösterebilmeleri mümkün olabilmektedir. Bu durum görme duyusundaki eksikliğin bu yolla telafi edilmesine yönelik çabalarla açıklanabilir. Akademik becerileri ise işitme engelli çocuklara göre daha ileridedir. Braille alfabesi gibi kendilerine özgü bir alfabe kullanımı söz konusudur ve sınıf içinde etkili öğretmen tutumları ile üniversite eğitimine kadar gelebilirler ve mesleğe yönelebilirler.

Öğrenme Güçlüğü Bulunan Çocukların Genel Özellikleri

Öğrenme güçlüğü, bireysel olarak uygulanan standart testlerde, kişinin kronolojik yaşı, ölçülen zekâ düzeyi ve aldığı eğitim göz önünde bulundurulduğunda; okuma, matematik ve yazılı anlatımın, önemli ölçüde beklenenin altında olması olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak zekâ gelişimleri normal yaşlıları ile benzerlik göstermesi nedeniyle tanılamakta ve fark edilmekte zorluk yaşanmaktadır. Özgül Öğrenme Güçlüğü'nün, "disleksi" (okuma alanında güçlük), "disgrafi" (yazı alanında güçlük) ve "diskakuli" (matematik alanında güçlük) olmak üzere üç farklı türü bulunmaktadır. Geç tanılanması ve bilinçli müdahale süreçlerinin uygulanmadığı durumlarda akademik süreçlerde önemli sorunlar yaşanabilir. Genel olarak akademik alanda zorluklar ile karşılaşmaktadır. Sosyal gelişimleri, dil gelişimleri ve bedensel gelişimleri normal yaşlıları ile benzerlik göstermektedir.

Fiziksel Engeli Bulunan Çocukların Genel Özellikleri

Ortopedik yetersizlik; İskelet, kas ve eklemlerdeki hastalık, bozukluk ve yetersizlikten dolayı, bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde etkilenmesi durumudur. Bedensel yetersizliklere ateşli hastalıklar, doğumda oksijensiz kalma, zehirlenme ve kazalar neden olabilmektedir. Ortopedik engel genel olarak kas ve iskelet sisteminde meydana gelen bozulmalarla ortaya çıkmaktadır. Bu çocukların zekâ gelişimleri önemli oranda normal gelişim gösterir. Belirgin problem bedensel gelişim alanı ile ilgilidir. Bu çocuklar bedensel engele bağlı olarak sosyal yaşamdan önemli oranda uzak kalmaktadırlar ve buna bağlı olarak sosyal becerileri gelişmemektedir. Bu durum kendilerini daha fazla yalnız ve özgüvensiz hissetmelerine ortam hazırlayabilmektedir. Akademik becerileri zihinsel anlamda bir problem oluşturmazken eğitime ulaşım süreçleri önemli oranda destek gerektirmektedir. Bu çocuklar için hem ev ortamının hem de okul ortamının engel durumuna göre dizayn edilmesi ve öğretmenlerin bu yönde mesleki yeterliklere sahip olması kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Üstün Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri

Üstün yetenekli çocuklar belli özellikleri bakımından standart testlerde yaşlılarına göre belirgin bir üstünlük gösteren ve bu yönüyle ayrışan çocuklardır. Üstün kavramı ya zekâ bakımından ya da resim, müzik, sosyal beceri vb. alanlarda yaşlılarına göre ayrışan bir niteliğe sahip olma şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Zekâ olarak üstün olan çocuklarda hemen bütün gelişim alanlarında yaşlılarına göre belirgin bir üstünlük söz konusu olabilir. Bu çocuklar özellikle akademik konularda belirgin bir üstünlüğe sahiptirler ve kendi çabaları veya küçük bir destek ile okuma yazma süreçlerini tamamlayabilirler. Sosyal alanda da yaşlılarına göre daha donanımlıdırlar ve liderlik özellikleri ön plana çıkmaktadır.

KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİSİNİN EĞİTİM ORTAMINA YERLEŞME SÜRECİ

Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimli öğrencilere ve sınıf öğretmenlerine destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşuluyla, bu öğrencilerin akranlarıyla birlikte genel eğitim sınıflarında eğitim almaları olarak tanımlanmaktadır. Kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli olan bu çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesini ve bu yola yaşam kalitelerini geliştirmeyi odaklamaktadır. Türkiye’de özel eğitim uygulamaları ve kaynaştırma eğitimi uygulamaları henüz çok fazla bir geçmişi olmamakla birlikte bu yönde belli bir birikimin ve tecrübenin eğitim kurumlarında oluştuğunu söylemek mümkündür. Milli Eğitim Bakanlığı özel gereksinimli çocukların tanınması, yönlendirilmesi, eğitim kurumlarına yerleştirilmesi ve uygun eğitim süreçlerinin sağlanması noktasında yetkili olan tek kurumdur. Milli Eğitim Bakanlığı adına ise Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü yayınlamış olduğu yönetmelikler ve mevzuat ile bu süreci organize etmektedir. Söz konusu bu yönetmelikte özel gereksinimli çocuklara yönelik sürecin her bir aşamasında ilgili kurumlara ve bu kurumlardaki personele önemli görev ve sorumluluklar yüklenmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde özel gereksinimli çocuklara yönelik uygulamalar yönlendirme, yerleştirme ve izleme olmak üzere üç basamaklı bir süreç şeklinde ele alınmakta ve bu sürecin her bir aşamasında görev alan personele ilişkin görev tanımları yapılmaktadır. Yönetmelikte sınırları belirlenmiş olan bu süreçler ve görev tanımları aşağıda sırasıyla özetlenmiştir.

Yönlendirme

Yönetmeliğin 11. Maddesinde ifade edilmiş olan yönlendirme süreci, özel gereksinimli olduğu düşünülen öğrencilerin tanılanarak eğitim ihtiyaçlarının ve planlarının hazırlanmasına ilişkin kurul raporlarının oluşturulmasını düzenlemektedir. Bu kapsamda özel gereksinimli olduğu düşünülen bir çocuk için sınıf öğretmeni, rehber öğretmeni, okul yönetimi ve çocuğun ailesi değerlendirme için okul yönetimine başvuru yapılabilir ve okul yönetimleri de bu başvuruyu incelenmek üzere Rehberlik Araştırma Merkezlerine yönlendirir.

Yerleştirme: Rehberlik Araştırma Merkezlerinde bulunan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından kaynaştırma eğitimine alınması uygun görülen öğrencilerin kaynaştırma eğitimini alabileceği en uygun okulun belirlenmesi ve çocuğun yerleştirilme süreçlerini düzenleyen maddedir. Buna göre özel gereksinimli çocuğun en az sınırlandırılmış okul ortamına eğitim almak üzere yerleştirilmesi ana ilke olarak ortaya konulmaktadır. Yerleştirmede, bireyin yerleştirileceği okulun veya kurumun personel durumu, öğrenci mevcudu ve eğitim ortamının göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmektedir.

İzleme: Özel gereksinimli olduğu belirlenen öğrencilerin kaynaştırma eğitimi almak üzere bir okula yerleştirilmesinden sonraki gelişim sürecinin takip edilmesine ilişkin uygulamaları düzenlemektedir. Özellikle bu çocuklara yönelik olarak hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının gerçekleşme ve uygulanma durumlarının değerlendirilme kriterlerini belirleyen başlıktır. Günümüzde Türkiye’de özel gereksinimli çocuklar için farklı eğitim imkânları bulunmaktadır. Bunlar arasında kaynaştırma eğitimi, özel alt sınıflarda eğitim, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri aracılığıyla eğitim ve üstün yetenekli öğrenciler için bilim ve sanat merkezleri aracılığıyla eğitim uygulamaları vb. gösterilebilir. Söz konusu bu eğitim olanaklarının her biri için belli prosedürlerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda en önemli prosedür eğitsel tanılama için başvuru yapılmasıdır. Başvuru ise ya aile tarafından bir sağlık kuruluşundan alınacak olan rapor doğrultusunda Rehberlik Araştırma Merkezlerine yapılabilir ya da sınıf öğretmeni ve okul rehber öğretmeni tarafından birlikte hazırlanacak olan bir rapor doğrultusunda yine Rehberlik Araştırma Merkezlerine yapılabilir. Dolayısıyla özel gereksinimli öğrencilerin tanınmasında tek yetkili kuruluş Rehberlik Araştırma Merkezleri olarak yetkilendirilmiştir. Bu merkezlerde teşkilat şeması içerisinde bulunan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu gelen başvuruları inceler ve özel gereksinimin olup olmasını, düzeyini, türünü ve uygulanması gereken eğitim ihtiyaç ve planlarını belirlemekle yetkilidir. Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu, öğrenciyi ince ve kaba motor becerilerinden öz bakım becerilerine, sosyal becerilerinden okuma yazma ve matematiksel becerilerine kadar çok yönlü olarak değerlendirmektedir. Aynı zamanda kaynaştırma eğitiminin süresinin ve hangi okulda çocuğun eğitimine devam edeceğini de belirlemekle yetkilidir.

Kaynaştırma Eğitiminde Personel, Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Okul Müdürünün Görev ve Sorumlulukları: Okul müdürü okulda kaynaştırma eğitimi ile ilgili

olarak tüm sürecin planlanmasından ve sağlıklı olarak yürütülmesinden birinci derecede sorumludur. Bu kapsamda kaynaştırma öğrencisinin en uygun sınıfa yerleştirmek ve ona yönelik eğitim uygulamalarının mevzuata uygun şekilde yapılmasını sağlamak ve bu süreci yönetmek görev tanımı içerisindedir.

Öğretmenlerin Görev ve Sorumlulukları: Öğretmenler genel olarak kendilerine verilen sınıfın veya şubenin derslerini, programda belirtilen esaslara göre planlamak, okutmak, bunlarla ilgili uygulama ve deneyleri yapmak, ders dışında okulun eğitim-öğretim ve sosyal etkinliklerine katılmak ve bu konularda kanun, yönetmelik ve emirlerde belirtilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdürler. Bu kapsamda yönetmelikte sınıflarına kaynaştırma öğrencisi verilmesi durumunda ona yönelik eğitim planlarını hazırlamak, uygulamak, çocuğun gelişim süreçlerini takip etmek, eğitsel materyalleri hazırlamak veya geliştirmek, aileyi bilgilendirici çalışmaları yapmak, sınıf içinde kaynaştırma öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda gerekli tedbirleri almak şeklinde tanımlanan görevleri bulunmaktadır.

Rehber Öğretmenlerin Görev ve Sorumlulukları: İlgili yönetmelikte rehber öğretmenler hem özel gereksinimli öğrencilerin belirlenerek sınıf öğretmeni ile birlikte inceleme formlarının doldurularak çocuğun Rehberlik Araştırma Merkezine yönlendirilmesi hem de çocuğun kaynaştırma eğitimine alınmasına karar verildikten sonra okulda bu çocuklara yönelik uygulanacak eğitim plan ve uygulamaları ile bu çocukların gelişimsel performanslarının takip edilmesi gibi hayati öneme sahip sorumluluklar belirlenmiştir.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi ve Sorumlulukları: Bu birim her okulda zorunlu olarak okul müdürü tarafından ve onun başkanlığında kurulması gereken ve okuldaki tüm kaynaştırma eğitimi uygulamalarının planlanmasını, yürütülmesini ve etkililiğini inceleyen ve değerlendiren bir komisyondur. Kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenler tarafından hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları bu komisyon tarafından incelenip onaylandıktan sonra yürürlüğe girebilmektedir. Kurul genel olarak okul müdürü veya bir müdür yardımcısı, rehber öğretmen, gezerek özel eğitim görevi yapan bir öğretmen, eğitim programları hazırlamakla yükümlü bir öğretmen, kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf rehber öğretmeni, öğrencinin velisi ve öğrenciler arasından seçilmiş olan öğrenci temsilcisinden oluşmaktadır.

GİRİŞ

İnsan bazı özelliklerle donanık bir organizma olarak belli bir toplum ve kültür içine doğmakta ve toplumda kültürlenerek oluşup gelişmektedir; yani insan, şu ya da bu anlamda fakat mutlaka biyo-kültürel ve sosyal bir varlıktır. Kişinin doğumundan ölümüne kadar içinde yaşadığı toplumun kültürünü öğrenmesi, toplumun istediği insan olması sürecine "kültürleme" denir. Kültürlemenin kasıtlıca yapılması eğitimi akla getirmektedir. Eğitimi, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci olarak tanımlayabiliriz. Formal eğitimler, okul adı verilen örgütlerde verilmeye başlanmıştır. Okul, eğitimi üreten asıl temel sistemler olup ve değişik isimlerle anılan tüm sistemleri kapsayan genel bir kavramdır. Okul; çeşitli bilgi, beceri ve alışkanlıkların belli amaçlara göre düzenli bir biçimde kazandırıldığı eğitim kurumlarıdır. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel; okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır. Özel ve genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olan kaynaştırma yoluyla eğitiminin üç farklı uygulama modeli vardır; Tam zamanlı kaynaştırma, Yarı zamanlı kaynaştırma ve Tersine kaynaştırma. Tam zamanlı kaynaştırmada, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin kaydı normal sınıftadır; öğrenci tam gün boyunca normal sınıfta eğitim almaktadır. Yarı zamanlı kaynaştırmada, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin kaydı özel sınıftadır; özel eğitim sınıfı öğrencisi başarılı olabileceği derslerde kaynaştırma sınıfında eğitim almaktadır. Tersine kaynaştırmada, yetersizlikleri olmayan bireyler istekleri doğrultusunda özellikle okul öncesi eğitimde, çevrelerindeki kaynaştırma uygulaması yapan özel eğitim okullarında açılacak sınıflara kayıt yaptırabilirler.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

Birey açısından dil, zihinsel, sosyal, duygusal ve devinimsel gelişim alanlarına ilişkin becerilerin kazanılmasında en kritik dönemlerin yoğun olarak yaşandığı ve çocuğun sağlıklı gelişiminin temellerinin atıldığı dönem, 0-6 yaş arasını kapsayan okul öncesi ya da erken çocukluk dönemi olarak adlandırılan dönemdir. Gelişim kuramcılarının hemen hepsi 0-6 yaş döneminin önemini vurgularlar. Bu dönem, çocuklarda bedensel, zihinsel ve sosyal, dil gelişimi ve kendini ifade etmesi açısından en hızlı ve önemli dönem olarak kabul edilmektedir. Yapılan araştırmalar bu dönemdeki gelişmelerin çocuğun sonraki öğrenme ve gelişme alanlarını büyük ölçüde etkilediğini göstermektedir. Okul öncesi dönemdeki eğitim, özel gereksinimi olan çocuklar açısından bir kat daha önem kazanmaktadır. Okul öncesi eğitimin katkısı, özel gereksinimi olan çocukların gelişim hızına uygun programlar aracılığıyla olumlu davranışlar kazandırmasıdır. Özel gereksinimi olan çocukların temel becerileri kazanmalarında, sosyal kabul görmelerinde okul öncesi eğitimin önemi büyüktür. Rehberlik ve araştırma merkezlerinde oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca hazırlanan rapor doğrultusunda tam zamanlı kaynaştırma yoluyla okul öncesi eğitim kurumlarına yönlendirilen 36-71 aylık çocuklar bu kurumlara kaydedilir. Bu sınıfların mevcutları 10 çocuk bulunan sınıflarda iki, 20 çocuk bulunan sınıflarda ise bir çocuk olacak şekilde oluşturulur. Okul öncesi eğitim kurumları çocuklar için bir anlamda oyun yerleri olarak düşünülmelidir. Çocuklar oyun oynayarak gelişmekte, öğrenmekte ve olgunlaşmaktadır. Okul öncesi kurumlarda çocukların oyun içinde eğitimi planlı ve sistemli bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu kurumlar, çocuklar için oyun oynarken, aynı zamanda toplumsal bir ortam hazırlamaktadır. Böylelikle çocuklar oyun içinde girdikleri toplumsal ilişkilerle kurallara uymayı, paylaşmayı, sorumluluk almayı ve iş birliği yapmayı öğrenmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarını hizmet verdikleri yaş gruplarına göre; 0-36 aylık çocuklara sağlıklı bakım veren ve çalışan annelere destek olan okul öncesi eğitim kurumlarına "kreş", 36-66 ay arası çocukların eğitimi amacıyla açılan okullara "anaokulu", 48-66 ay arası çocukların eğitimi amacıyla örgün ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde açılan sınıflara "ana sınıfı", 36-66 ay arası çocukların eğitimi amacıyla okul öncesi eğitimle ilgili program uygulayan mesleki ve teknik öğretim kurumları bünyesinde açılan sınıflara "uygulama sınıfı" denilmektedir.

Okul Öncesi Kurumlara Kayıt

Anaokulu ve uygulama sınıflarına, kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 36 ayını tamamlayan ve 66 ayını doldurmayan çocukların kaydı yapılır. Rehberlik ve araştırma merkezlerinde oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca hazırlanan rapor doğrultusunda tam zamanlı kaynaştırma yoluyla okul öncesi eğitim kurumlarına yönlendirilen 36-71 aylık çocuklar bu kurumlara

kaydedilir. Bu sınıfların mevcutları 10 çocuk bulunan sınıflarda iki, 20 çocuk bulunan sınıflarda ise bir çocuk olacak şekilde oluşturulur.

Okul Öncesi Eğitim Ortamlarının Fiziki Yapıları ve Düzenlenmesi

Bu dönem çocuklarının en önemli gereksinimlerinin başında oyun gelmektedir. Dolayısıyla okul öncesi eğitim kurumları çocuklar için bir anlamda oyun yerleri olarak düşünülmelidir. Çocuklar oyun oynayarak gelişmekte, öğrenmekte ve olgunlaşmaktadır. Okul öncesi kurumlarda çocukların oyun içinde eğitimi planlı ve sistemli bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu kurumlar, çocuklar için oyun oynarken, aynı zamanda toplumsal bir ortam hazırlamaktadır. Böylelikle çocuklar oyun içinde girdikleri toplumsal ilişkilerle kurallara uymayı, paylaşmayı, sorumluluk almayı ve iş birliği yapmayı öğrenmektedir. Okul öncesi eğitim kurumunun eğitim ortamları planlanırken öncelikle işlevselliği dikkate alınmalıdır. Bu kurumların henüz gelişmekte olan çocuklara eğitim vereceği, çocukların gelişimlerini, davranışlarını, onların birbirleriyle ve yetişkinlerle kurdukları ilişkileri ve öğrenmelerini etkileyeceği dikkate alınarak binanın ve eğitim ortamlarının düzenlenmesine özen gösterilmelidir.

İLKÖĞRETİM

Zorunlu ilköğretim çağı, 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ, çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar, 13 yaşını bitirip 14 yaşına girdiği yılın sonunda biter. İlköğretim kurumları, dört yıl süreli ve zorunlu ilkokullar ile dört yıl süreli, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren ortaokullar ve imam-hatip ortaokullarından oluşur. İlköğretim, toplumun temel kültürünü geliştirir. Yeniliklerin yurt ölçüsünde yayılması ve demokrasinin yerleşmesi için ilköğretim bir güç kaynağıdır. Siyasal, sosyal ve ekonomik sorunların asıl çözüm yeri ilköğretim tabanıdır. Orada kazandırılan temel bilgi, görüş, beceri ve tutumlar insanlara hayatları boyunca eşlik edecektir. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin okul öncesi ve ilköğretim okullarına kayıtları zorunlu olmasına rağmen, çoğu özel eğitime muhtaç çocuklar, formal eğitimlerine ilk defa ilköğretim kurumları ile başlamaktadır. Özel gereksinimi olan bireyler ilköğretimlerini, öncelikle kaynaştırma uygulamaları yoluyla akranları ile bir arada sürdürebilecekleri gibi, özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan ilköğretim okullarında da sürdürebilirler.

İlköğretim Kurumlarına Kayıt

İlkokulların birinci sınıfına, kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 66 ayını dolduran çocukların kaydı yapılır. Gelişim yönünden ilkokula hazır olduğu anlaşılan 60-66 ay arası çocuklardan, velisinin yazılı isteği bulunanlar da ilkokul birinci sınıfa kaydedilir. Tam zamanlı kaynaştırma / bütünleştirme yoluyla eğitim uygulaması yapılan okullarda özel eğitim ihtiyacı olan bireyler gelişim özellikleri de dikkate alınarak sınıflara ve her bir şubede 2 öğrenciyi geçmeyecek şekilde yerleştirilir. Ancak bu sayı birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okullarda ihtiyaç doğrultusunda artırılabilir. Özel gereksinimi olan bireyler ilköğretimlerini, öncelikle kaynaştırma uygulamaları yoluyla akranları ile bir arada sürdürebilecekleri gibi, özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan ilköğretim okullarında da sürdürebilirler.

İlköğretim Kurumları Eğitim Ortamlarının Fiziki Yapıları ve Düzenlenmesi

Okulda, müdür, müdür başyardımcısı, müdür yardımcıları, öğretmen, rehberlik ve psikolojik danışma servisi, memur ve diğer personel için uygun odalar ayrılır. Bu odalar, hizmetin gerektirdiği şekilde standardına uygun ve sade olarak düzenlenir. İlköğretim kurumlarında, öğrencilerin gezip oynamaları ve sportif faaliyetlerde bulunmaları için çevre imkânlarından yararlanılarak; kum havuzu, voleybol, basketbol sahaları gibi yerler ile asılma, tırmanma, denge, atlama gibi faaliyetlere uygun araçlar sağlanır. Kaynaştırma öğrencileri ile özel yetenekli öğrenciler için okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında özel eğitim desteği verilmesi amacıyla okulun fiziki imkânları doğrultusunda destek eğitim odası açılabilir. Destek eğitim odasının öğretim materyalleri ve donanım ihtiyaçları öğrencilerin ihtiyaç ve özellikleri dikkate alınarak sağlanır.

ORTAÖĞRETİM

Ortaöğretim 15-18 yaş grubunu kapsayan, ilköğretime dayalı dört yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsamakta ve çeşitli programlar uygulayan liselerden oluşmaktadır. Ortaöğretimde özel eğitim hizmetlerine baktığımızda, özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ortaöğretimlerini, öncelikle kaynaştırma uygulamaları yoluyla akranları ile bir arada genel ve mesleki ortaöğretim kurumlarında sürdürebilecekleri gibi özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için açılan ortaöğretim kurumlarında da sürdürebilirler.

Ortaöğretim Kurumlarının Tanımı

Ortaöğretim kurumu; ortaokul veya imam-hatip ortaokulundan sonra dört yıllık eğitim ve öğretim veren, resmi ve özel örgün eğitim okul ve kurumlarının her biri olarak tanımlanır.

Ortaöğretim Kurumları

Ortaöğretim kurumları, ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır.

Ortaöğretim Kurumlarına Kayıt

Ortaöğretim kurumlarına kaydolmak için ortaokulu veya imam-hatip ortaokulunu bitirmiş ve öğretim yılının başlayacağı tarihte 18 yaşını bitirmemiş olma şartı aranır. Yaş şartını taşımayan öğrencilerin örgün ortaöğretim kurumlarına kayıtları yapılmaz. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin kayıtlarında millî eğitim müdürlüklerince gerekli tedbirler alınır. Tam zamanlı kaynaştırma / bütünleştirme yoluyla eğitim uygulaması yapılan okullarda özel eğitim ihtiyacı olan bireyler gelişim özellikleri de dikkate alınarak sınıflara ve her bir şubede 2 öğrenciyi geçmeyecek şekilde yerleştirilir. Ancak bu sayı birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okullarda ihtiyaç doğrultusunda artırılabilir.

Ortaöğretim Kurumlarına Görevlendirilecek Personel

Ortaöğretim kurumlarında; kurum yöneticileri, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında, uygulanan mesleki eğitim programlarının tür ve özelliklerine göre alan/bölüm, atölye, laboratuvar şeflikleri oluşturulur ve buralara şefler görevlendirilir, alan öğretmenleri, mesleki ve teknik eğitim alan öğretmenleri, rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde görevlendirilmek üzere rehber öğretmenler, okullarda, öğretmen ihtiyacının karşılanamadığı alanlarda uzman, usta öğretici veya dördüncü ve daha üst seviyede Mesleki Yeterlilik Kurumu mesleki yeterlilik belgesine sahip kişiler görevlendirilir. Bu görevliler dışında ortaöğretim okullarında; bakım, onarım ve uygulama sınıfları dâhil alanlarıyla ilgili hizmetleri yürütmek, eğitim ve öğretim etkinliklerinde öğretmenlere yardımcı olmak üzere teknisyen, memur, şoför, bahçıvan, kaloriferci, gece bekçisi, güvenlik görevlisi, hemşire, asçı ve yardımcı personel görevlendirilebilir.

Ortaöğretim Kurumları Eğitim Ortamlarının Fiziki Yapıları ve Düzenlenmesi

Okul binalarında rehberlik ve psikolojik danışma servisi, derslik, atölye, laboratuvar, yönetim, araç-gereç, resim, müzik, kaynak veya destek eğitim odaları, konferans salonu, öğretmenler odası, kütüphane ve benzeri yerlerle imam-hatip liselerinde uygulama mescidi bulunur. Spor salonu, çok amaçlı salon, spor ve oyun alanları okulun amaçlarına göre düzenlenir. Bina ve eklentilerinin yeterli olması durumunda, ihtiyaca göre hobi alanları ve sosyal etkinlik ortamları düzenlenir. Okul binaları, tesisleri ve bahçesi engelli bireylerin ulaşılabilirlik gereklerine uygun olarak düzenlenir. Derslik donatımları; öğrenci sayısı, yaş ve gelişim durumları ile engelli bireylerin özel durumları dikkate alınarak yapılır. Derslikler hiçbir şekilde yönetim ve hizmet odasına dönüştürülemez. Kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerle üstün zekâli ve yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için okulun bünyesinde destek eğitim odası açılır.

YÜKSEKÖĞRETİM

Bir ülkede, toplumsal değişimin hızına, niteliğine ve ölçüsüne etki eden kurumların başında üniversiteler gelmektedir. Yükseköğretim, millî eğitim sistemi çerçevesinde, öğrencileri lisans öncesi, lisans ve lisansüstü seviyelerde yetiştiren kurumlardır. Yükseköğretim kurumlarından yararlanmak her bireyin hakkıdır. Bu bakımdan ortaöğretimlerini tamamlayan kaynaştırma öğrencileri; RAM'lar, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu veya rehberlik ve psikolojik danışma servisi tarafından yükseköğretime yönlendirilirler. Yükseköğretime giriş sınavlarında ve değerlendirmede bu bireylerin yetersizlik türü ve özelliklerine uygun düzenlemeler yapılması konularında ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılmalıdır. Engelli üniversite öğrencilerinin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için Yükseköğretim Kurulu bünyesinde araç-gereç temini, özel

ders materyallerinin hazırlanması, engellilere uygun eğitim, araştırma ve barındırma ortamlarının hazırlanmasının temini gibi konularda çalışma yapmak üzere Engelliler Danışma ve Koordinasyon Merkezi kurulur.

Yükseköğretim Kurumları

Yükseköğretim kurumları; üniversite ile ileri teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan; Fakülteler, Enstitüler, Yüksekokullar, Konservatuarlar, Araştırma ve uygulama merkezleri, Meslek yüksekokullarıdır.

Yükseköğretim Kurumlarına Giriş ve Yerleştirme

Yükseköğretim kurumlarına esasları Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen merkezi sınavlarla girilir.

Yükseköğretim Kurumlarında Eğitim Verecek Personel

Yükseköğretim kurumlarında uzmanlık alanlarına göre ders vermek üzere aşağıdaki öğretim elemanları görev yaparlar. Öğretim Elemanları; yükseköğretim kurumlarında görevli öğretim üyeleri, öğretim görevlileri, okutmanlar ile öğretim yardımcılardır.

Yükseköğretim Kurumlarında Fiziksel Ortamlar ve Düzenlemeler

Yükseköğretimde kaynaştırmanın gerçekleşebilmesi için birtakım düzenlemelerin yerine getirilmesi gerekir. Bunlara örnek olarak:

- “Engelden kaynaklanan dezavantajları yenmek adına eğitim koşullarında ve sınav yönetmeliklerinde düzenlemeler”
- “Teknik ve mimari açıdan engelli öğrencilerin ihtiyaçlarını giderici düzenlemeler”
- “Engelli öğrenciler için spor imkânları sağlama”
- “Engelli öğrencilerin ulaşım ve yurt gibi ihtiyaçlarına dair gerekli önlemlerin alınması ve yatırımların yapılması”

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİ UYGULANAN ÖRGÜN EĞİTİM KURUMLARINDA FİZİKSEL ORTAM VE ÇEVRE DÜZENİ

Engelli öğrencilerin normal akranlarıyla bir arada bulunduğu sınıflarda aynı sırayı ortak kullanmaları, aynı etkinliklere katılmaları aralarındaki iletişimi etkileyen etmenlerdendir. Kaynaştırma eğitimi uygulanan okullarda fiziksel ortam ve çevre düzenlemesi konularında aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekir:

- “Bina girişlerinde rampalar bulunmalı, giriş kapıları normal açılır kanat olmalı, döner veya çarpma kapı olmamalıdır.”
- “Merdiven ve rampalarda, engelli öğrencilerin hareketlerini rahatça sağlayacak tutamak ve rampanın korumasız kenarlarına koruma bordürü yapılmalı, merdivenlerin basamak yükseklikleri uygun olmalı. Az görenler için her basamağın ön kenarında farklı renkte tonlar kullanılmalıdır.”
- “Çok katlı eğitim binalarında tekerlekli sandalyedeki engelli öğrenci ve refakatçisi düşünülerek bedensel engelli asansörü bulunmalı”
- “Bedensel engelli tuvaletleri tekerlekli bir kişinin içeriye girip kapıyı kapatmasına elverişli olmalı, tuvaletin iki yanında tutunma bantları bulunmalı ve engelliye göre üretilen özel lavabolar takılmalıdır.”

ÖRGÜN EĞİTİM KURUMLARINDA KAYNAŞTIRMA DESTEK EĞİTİM HİZMETLERİ

Destek hizmetlerinden gerekli faydayı görebilmek için genel eğitim öğretmenleri, özel eğitim öğretmenleri ve okulda yer alan diğer destek personeli arasında iyi bir işbirliğinin olması gerekir. Kaynaştırma destek hizmetleri sınıf içi ve sınıf dışı olmak üzere iki grupta ele alınır. Sınıf içinde verilen destek hizmetleri çocuğu genel eğitim ortamından ayırmadan sürdürülür. Sınıf dışı verilen destek hizmetleri ise özel gereksinimli çocuğa genel eğitim ortamı dışında özel eğitim ile ilgili hizmetlerin sunulması şeklinde uygulanır.

KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNİN AİLELERİNE YÖNELİK HİZMETLER

Kaynaştırma eğitiminin başarılı olabilmesi için kaynaştırma öğrencilerinin aileleri ile bazı etkinlikler gerçekleştirilebilir. Bu etkinlikler ailelerle düzenli toplantılar yapmak, aileleri bilgilendirici konferanslar, seminerler düzenlemek, kaynaştırma eğitiminin her aşamasında aileyi işe katmak ve çocuğundaki gelişmeleri aileyle paylaşmak sayılabilir. Kaynaştırma eğitiminin başarılı olabilmesi, kaynaştırma öğrencisinin okulda öğrendiklerinin evde de tekrar edilmesi ve sürdürülmesi için ailenin öğretmenle işbirliği içerisinde olması gerekir.

Özel eğitim esasında genel eğitimin bir parçasıdır.

Özel eğitim adına kaynaştırma ve bütünleştirme eğitimi verebilen öğretmenin donanım ve başarısı bu eğitim sürecinin en temel vazgeçilmezidir. Özel eğitim, çeşitli dezavantajlardan kaynaklanan engellilik ve noksanlıklardan dolayı uyum problemi yaşayan öğrencilerin uygun yöntem ve teknikler kullanılarak eğitilmeleridir.

Birleştirilmiş Sınıflarda Kaynaştırma ve Bütünleştirme Eğitimi

Kaynaştırma eğitimi, özel gereksinimi olan öğrencilerin diğer normal akranlarıyla aynı sınıf ortamında onlarla kaynaşarak sosyalleşip kendi ihtiyaç ve beklentilerini yerine getirebilecek düzeyde donanımlı hâle gelmelerini sağlamak ve topluma entegre edilmelerini kolaylaştırabilecek bir eğitimin adıdır. Birleştirilmiş sınıflarda kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi alan öğrencilerin kültürlenmeleri ve sosyalleşmeleri ve böylece en azından kendi kendilerine temel biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir donanıma sahip olmaları oldukça önemlidir. Kaynaştırma eğitiminin temel amacı; bu hizmetten pay alan öğrencilerin kendi ayakları üzerinde durabilmelerini sağlamaktır. Bir ölçüde balık vermek yerine balık tutmayı öğretmeye çalışmaktır.

Kaynaştırma Eğitimi Öncesi Hazırlıklar ve Yapılması Gerekenler

Kaynaştırma ve bütünleştirme eğitimi çeşitli uygulamalarla verilmektedir. Kaynaştırma eğitimi usul ve esasları yönetmeliklerle belirlenmiştir. Kaynaştırma eğitiminde anne ve babaların da mutlaka rol almaları veya kendi rollerinin farkında olmaları gerekir. Bu katılımın sağlıklı olarak gerçekleşmesi için ebeveynlerin bu konuda kendileri tarafından yapmaları gerekenler hakkında bilgilendirilmeleri ve eğitime tabi tutulmaları doğru bir yaklaşım olacaktır. Çünkü okul ortamında edinilen öğrenmelerin ev ortamında yaparak ve yaşayarak uygulamalı bir biçimde tekrarı yapılabilir ve böylece edinilen öğrenmelerle ilgili kalıcılık düzeyi artırılabilir. Her insan kendisini meydana getiren boyutları itibarıyla psikolojik, sosyal ve biyolojik açılarından farklı olarak dünyaya gelir. Kalıtım ve çevrenin etkileşimi sonucu ortaya çıkan gelişime paralel olarak bu farklılıklar daha da anlam kazanmaktadır. Böylece insanların zayıf ve güçlü yönleri de ortaya çıkar. Yaşam süreci içerisinde zayıf yönler güçlendirilmeye ve güçlü yönlerden ise daha fazla istifade edilmesi yoluna gidilir. Özel gereksinimli çocuklar konusunda bu anlamda hedeflenen sonuçların elde edilmesinde, kaynaştırma eğitimi verilen sınıf ortamında birlikte eğitim verilecek öğrencilerin de bu konuda bilgilendirilmeleri ve mutlaka bu sürece gönüllü olarak katılımlarının sağlanması oldukça önemli bir değere sahiptir. Özel eğitim destek sınıfının hazırlanması ve kaynaştırma eğitimine alınan öğrencilerin özel gereksinimleri ile ilgili olarak donatılması gerekir. Çünkü bu sınıfta özel gereksinimli öğrencilerin ilave destek programlarıyla desteklenmesi kaçınılmaz olabilir. Ayrıca tüm okul personelinin de bu manada bilgilendirilmeleri ve sürece katkı sağlayacak tutum ve davranışlar konusunda eğitilmeleri gerekmektedir. İnsan canlısının varlığı özünden önce gelir. Ancak daha sonra insan olma özüne ulaşma çabası içerisine girer. Bu çaba içerisinde düşünme yani felsefe yapma başlar; varlık, değerler ve bilgi sorgulanır. Bu sorgulamada alınan mesafe ölçüsünde de kâmil ve erdemli insan olma yolunda ilerlenir. İşte bu noktada eğitim devreye girer ve bu süreç tesadüflere bırakılamaz. Eğer sonucun daha istendik ve beklendik olması isteniyorsa, bu öze ulaşma çabası desteklenerek çocuklara daha zengin bir eğitim çevresi hazırlanmalıdır. Bu çevre hazırlanırken bireyleri engelli veya engelsiz olarak ayırıp birbirlerinden soyutlamak doğru olamaz. Çünkü durumu her ne olursa olsun her bireyin yaşama ve kendine göre eğitim alma hakkı vardır. Toplum içerisinde herkesin bir arada yaşamak ve mutlaka etkileşim ve iletişim içerisinde olma zorunluluğu var ise o zaman herkesi hayata tutundurucu bir eğitim alması gerekir. Nasıl ki normal hayatta herkes aynı toplumsal yapı içerisinde ise, eğitim alırken de kaynaştırıcı ve bütünleştirici uygulamalara geniş yer ayrılmalıdır. Kısacası özel eğitim toplumların bir gerçeğidir ve göz ardı edilemez. Küreselleşen dünyamızda tüm küresel sorunların üstesinden gelebilecek ve sağlıklı toplumsal yapının devamını getirebilecek nesillerin mutlaka çok iyi eğitilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Bu manada nitelikli bir topluma erişmek için ister normal ve ister özel gereksinimli olsun tüm gençlerin sahip oldukları potansiyellerden en üst düzeyde istifade edilmesini sağlayacak eğitim programlarının geliştirilmesi ve hiçbir açığa meydan vermeden uygulanması gerekir. Eğer bir toplumda doğal olarak özel gereksinimli bireyler varsa, sosyal hukuk devleti olarak bu bireylerinde kesinlikle ötekileştirilmeden ve asla ihmal edilmeden kendi yaşamlarını sürdürebilecek, topluma katkı sağlayabilecek, normal sayılan bireylerle kaynaşıp bütünleşerek yaşamış örneklerde de olduğu gibi başkalarının yapamayacağı katkılar sağlayabilecek şekilde kaynaştırma eğitimi yoluyla eğitilmeleri

kaçınılmazdır. Bu konuda ilgili yasal mevzuatta da belirtilmiş olduğu gibi oldukça önemli imkân ve fırsatlar sağlanmış ve çok önemli araştırma ve geliştirme çalışmaları devam ediyor. Bu konuda toplum olarak farkındalık düzeyimizi yükseltmek için sorumluluk duygusu içerisinde herke elinden geleni yapmalıdır. Çünkü bu konuda herkesin yapabileceği bir şeyler vardır. Her birey hayatının her aşamasında eğitime ve kendi potansiyellerini geliştirme ihtiyaç ve beklentisi içerisinde. Ancak bu beklentiler karşılanabildiği zaman her birey topluma katma değer sağlayabilecek bir yeterliğe ulaşabilir. Kaynaştırma ve bütünleştirme eğitimi almak durumunda olan dezavantajlı bireylerin de normal bireyleri gibi kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir yeterliğe ulaşmaları, başkalarına muhtaç olarak yaratıcı ve üretici konumda olamamalarının topluma maliyeti daha fazla olacaktır. Böyle bir durumun ailelere getireceği ilave harcama ve giderlerin de aile harcamaları açısından önemli olacağı unutulmamalıdır. Ülkemize bu durumda olup kendilerine bütünleştirme ve kaynaştırma eğitimi verilen özel gereksinimli bireylerden kamu bürokrasisinde görev alıp çok ciddi ve başarılı çalışmalar yapan başarılı örnekler vardır. Bu gelişim düzeyinin değerini daha iyi anlayabilmek için o insanların bu eğitimi alıp bu görevleri yapamama durumunda durumlarının ne olacağını düşünmemiz gerekir. Kaynaştırma/Bütünleştirme eğitimi modelinin uygulanmasına dönük görüş ve anlayışın hız kazanmasında; insan hakları ve demokrasi bilincinin gelişmesi, eğitim ve öğretim hakkının herkesin vazgeçilmez insan hakkı olduğu fikrinin geniş bir kabul görmüş olması gibi etkenlerin olduğu düşünülebilir. Kaynaştırma ve bütünleştirme eğitimi uygulamaları 1970' li yıllarda İskandinav ülkelerinde ortaya çıkmıştır. Bu uygulamalar daha sonra Avrupa ve Amerika da yaygınlaşmaya başlamıştır. Özellikle Amerika da başlayan kaynaştırma eğitimi uygulamaları zaman içerisinde daha da yaygınlaşarak başka birçok ülkenin eğitim politikalarına temel oluşturmuştur. Özel eğitim ve öğretim hizmetlerindeki tekâmül adına ilerleme ve gelişme yönünde dezavantajlı veya özel gereksinimi bulunan şahsiyetlerin eğitim görebilecekleri ortamlarda farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu alanda, kaynaştırma ve bütünleştirme eğitimi; yatılı özel eğitim okullarında, gündüzlü özel eğitim okullarında, özel eğitim sınıflarında, yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi yoluyla, Destek eğitim odası temelli kaynaştırma yardımıyla ve tam zamanlı kaynaştırma uygulamaları çerçevesinde yürütülmektedir.

Kaynaştırma Eğitimi İle İlgili Genel İlkeler

Daha başarılı bir kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi verilebilmesi için giriş, süreç ve ortam boyutlarıyla aşağıdaki ilkelerden de bahsetmek gerekir.

- Özel gereksinimli öğrencilerin akranlarıyla aynı kurumda ve ortamda eğitim görme hakları vardır.
- Kaynaştırma eğitimi özel ve genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır.
- Hizmetler ve hizmet ortamları yetersizliğe göre değil, öğrencinin eğitim ihtiyacına göre belirlenir.
- Karar verme sürecinde; aile-okul- eğitsel tanılama süreci belirleyici faktörlerdir. *Kaynaştırma eğitimine erken başlamak esastır.
- Kaynaştırma eğitiminde bireysel farklılıklar ele alınarak süreç yönetilmelidir.
- Dezavantajla ilgili duyu organları fonksiyon kaybı veya zayıflığı barsa, zayıfta olsa var olan kalıntılardan yararlanılmalıdır.
- Kaynaştırma eğitimi gönüllülük, sevgi, sabır ve gayret gerektirir.
- Eğitim normal gelişim gösteren öğrencilerle ve doğal ortamlarda verilmelidir.
- Eğitim öğrenciyi toplumun anlamlı bir üyesi hâline getirmelidir.
- Kaynaştırma eğitiminde okul-aile ve çevre iş birliğinin sağlanması gibi hususlar önem arz ediyor.

Kaynaştırma ve Bütünleştirme eğitiminin bu tür bir eğitime ihtiyacı olan bireylere yararları

- BEP (Bireyselleştirilmiş eğitim programı) aracılığı ile kapasite ve öğrenme hızına göre eğitim alır.
- Kendine güven takdir edilme ise yarama cesaret sorumluluk gibi sosyal değerleri geliştirir.
- Özelliklerine uygun ortamdaki uyum ve başarısı artar.
- Olumsuz davranış yerine olumlu davranışları artar.
- Normal öğrencilerle birlikte çalışmaları daha büyük başarılar için kendilerinde istek ve cesaret uyandırır.
- Bu öğrenciler normal öğrencilerden bazı davranışları öğrenirler.
- Eğitim programlarına ek olarak aile eğitimi sosyal kültürel ve serbest zaman etkinlikleri sayesinde öğrenmeleri gelişir.

Normal Çocuklara Yararları

- Özürlü bireye karşı kabul, hoşgörü, yardımlaşma, demokrasi ve ahlaki anlayışları gelişir.
- Bireysel farklılıkları doğal karşılar ve saygı gösterir.
- Kendi yetersizliklerini görme bunları kabul etme ve giderme davranışları gelişir.
- Engellilere birlikte yaşamayı öğrenir.
- Liderlik model olma vergi sorumluluk duygusu gelişir.

Ailelere Yararları

Kaynaştırma Öğrencilerinin İhtiyaçlarına Uygun Öğrenme Ortamı Hazırlama Öncesi Yapılacaklar

Özel eğitim esasında genel eğitimin tamamlayıcısı ve bir parçasıdır. Özel eğitim adına kaynaştırma ve bütünleştirme eğitimi verebilen öğretmenin donanım ve başarısı bu eğitim sürecinin en temel vazgeçilmezidir. Ancak bu donanıma sahip olan bir öğretmen işini etkili bir şekilde yapabilir. Öyleyse öncelikli olarak kaynaştırma ve bütünleştirme eğitimi verecek öğretmenlerin bu eğitim uygulamasını sağlıklı yürütebilmeleri için hazır hâle getirilmeleri gerekir. Özel eğitim, çeşitli farklılık ve dezavantajlardan kaynaklanan engellilik ve noksanlıklardan dolayı uyum problemi yaşayan öğrencilerin uygun yöntem ve teknikler kullanılarak eğitilmeleridir. Bu konuda bireyselleştirilmiş eğitim programlarının önceden hazırlanması ve öğrenci özellikleri ve farklılıkları dikkate alınarak uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi de bir başka önemli çalışmayı beraberinde getirir. Çünkü Özel eğitime dayalı kaynaştırma ve bütünleştirme eğitiminde bireyi diğerlerinden farklı kılan özel gereksinim durumları öğrenme ve öğretme yaşantılarının belirleyici faktördür. Birleştirilmiş sınıflarda kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi alan engelli öğrencilerin kültürlenmeleri ve sosyalleşmeleri ve böylece en azından kendi kendilerine temel biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir donanıma sahip olmaları oldukça önemlidir. Kaynaştırma eğitiminin temel amacı; bu gibi hizmetten pay alan öğrencilerin kendi ayakları üzerinde kendi çaba ve gayretlerine bağlı olarak durabilmelerini sağlamaktır. Rehberlik hizmetlerinde olduğu gibi, bir ölçüde balık vermek yerine balık tutmayı öğretmeye çalışmaktır. Kaynaştırma ve bütünleştirme eğitimi sınıf ortamı içerisindeki tüm katılımcı öğrenciler dikkate alınarak çeşitli uygulama ve yollarla verilmektedir. Kaynaştırma eğitimi usul ve esasları yönetmeliklerle belirlenmiştir. Bu yönetmeliklerinde işin başında incelenip değerlendirilmesi ve yapılacak uygulamalara ışık tutması sağlanmalıdır.

Kaynaştırma Eğitiminde Anne Babaların Rolü Kaynaştırma

eğitiminde anne ve babaların da mutlaka rol almaları veya kendi rollerinin farkında olmaları gerekir. Gerçekten de aile ortamı diğer tüm öğrenciler için olduğu gibi kaynaştırma öğrencileri için de daha fazla zaman geçirilen ortamlardır. Okul ortamında edinilen öğrenmelerin ev ortamında yaparak ve yaşayarak uygulamalı bir biçimde tekrarı yapılabilir ve kalıcılık artırılabilir. Aileler de sürecin başında ve devamında bilinçlendirilmesi ve sahip oldukları dezavantajlı öğrenci açısından değerli tutum ve davranış bilgilerini bu süreçte kullanmaları ve eğitimcilerle paylaşmaları önemlidir. Her insanın öğrenmesi onun parmak izi kadar ona özeldir. Bu özelden edinilen öğrenmeler de farklı olacak ve bu farklılığa dayalı gerçekleşecek kişilik değerleri de farklı olacaktır. Bu farklılığı kendi seyri içerisinde geliştirmek için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması zorunludur. Eğer bahse konu bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hedeflenen başarıyı elde etmesi isteniyorsa, bu bireysel farklılıklar merkeze alınarak etkinliklere yönü belirlenebilir.

Eğitim Destek Odası

Kaynaştırma eğitimi alanların engel düzeyleri belirlenip, eğitim destek odalarından da yararlanılarak danışmanlık örneğinde olduğu gibi birebir uygulamalara ağırlık verileceğinden, bu tür özel eğitim etkinliklerinin elde olan koşullar çerçevesinde neler olacağına karar verilmeli ve akabinde uygulanmalıdır. sonucun daha istendik ve beklendik olması isteniyorsa, çocuklara daha zengin bir eğitim çevresi hazırlanmalıdır. Uygun bir eğitim çevresinin eksiksiz hazırlanması ve etkinliklerin bu merkezde yönetilmesi için programa titizlikle uyulması önemlidir. Bu eğitim çevresi zenginleştirilirken, bireyleri engelli veya engelsiz olarak ayırıştırıp birbirlerinden soyutlamak yanlış olacaktır. Çünkü her bireyin en vazgeçilmez insan hakkı; eğitim hakkıdır. Toplum içerisinde var olan her şahsiyetin toplumsal bir varlık olarak diğerleriyle beraber olma temayülü vardır. Eğer insanların bir arada yaşama ve mutlaka etkileşim ve iletişim içerisinde olma zorunluluğu var ise, o zaman bireyin bu düzeyde profesyonel bir eğitim alması daha uygundur. Nasıl ki normal hayatta herkes aynı toplumsal yapı içerisinde ise, eğitim alırken de kaynaştırıcı ve bütünleştirici uygulamalara geniş yer verilerek kaynaştırma sınıfına katılacak diğer öğrencilerin de önceden bu sürece hazır hâle gelmeleri sağlanmalıdır. İnsanlığın karşı karşıya kaldığı ağır sorunlar daha da karmaşık bir yapı oluşturarak devam ediyor. Keşke engelli ve dezavantajlı çocuklar henüz dünyaya gelmeden müdahale edilebilse ve engel durumları ortadan kaldırılabilse. İlerde insanlığın ulaşacağı bilgi düzeyiyle bu sorun belki önemli ölçüde çözülebilecektir. Bu amaçla gençlere sağlık okuryazarlığı konularında eğitim verilebilir. İnanıyoruz ki doğum öncesi, doğum anı ve sonrası için alınabilecek basit önlemlerle bu sorun daha alt düzeylere çekilecektir. Kaynaştırma ve bütünleştirme eğitimi ancak engelli ve

dezavantajlı çocuk dünyaya geldikten sonra yapılacak eğitim uygulamalarını ifade ediyor. Eğer bilgi toplumuna ve bilgi toplumunu meydana getiren bilgili bireylere sahip olunması isteniyorsa, ayırım gözetmeksizin tüm çocukların doğumla getirdikleri olumsuzlukları en asgari düzeye indirmek ve üstün özelliklerden de daha fazla yararlanılablmesini sağlayacak eğitim programları geliştirilmeli ve daha da özelleşen ve bireyselleşen uygulamalara ağırlık verilmelidir. Tüm bu noktalarla beraber yine öncelikli olarak bu konuda bir eğitim politikasının oluşturulmuş olması gerekir. Her toplumda dengesi gittikçe bozulan çevresel faktörler bağlamında önemli bir düzeyde dezavantajlı ve özel gereksinimli çocuklar dünyaya geliyor. Günümüzün en önemli toplumsal sorunlarının başında gelen bu sorunla başa çıkmak için ciddi çalışmalar yapılıyor. Bu çerçevede ulaşılan yeni bilgi, eğitim ve öğretim teknolojilerini takip etmek ve yeni gelişmeleri programlara uyarlamak oldukça anlamlıdır.

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE UYGULANABİLECEK ETKİNLİKLER

Özel gereksinimli çocukların gerek belirlenmesi sürecinde gerekse de kaynaştırma eğitimi uygulamalarının etkililiğinin artırılması noktasında eğitsel oyunların önemli bir yeri bulunmaktadır. Oyun çocuğun sosyalleşmesinde ve kendini ifade etmesinde önemli bir araç olarak ön plana çıkmaktadır. Özel gereksinimli çocuklarda tıpkı normal akranları gibi oyun oynamaktan keyif alırlar ve oyun yoluyla hem sosyalleşirler hem de kendilerini ifade etme becerilerini geliştirirler. Bu bakımdan çocukların sosyalleşmesinde ve sosyal ortamların gerektirdiği temel becerilerin edinilmesinde eğitsel oyunlar ve bu amaçla kullanılan etkinlikler önemli bir kazanım sağlamaktadır. Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma eğitimine alınmasından sonraki süreçte hazırlanması zorunlu olan bireyselleştirilmiş eğitim planları hazırlanırken çocuğun engel grubu veya özel gereksinim alanı göz önünde bulundurularak program içerisine uygun etkinliklerin de yerleştirilmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle bireyselleştirilmiş eğitim planları özel gereksinimli çocuklar için yalnızca akademik süreçlere yönelik planlamaları ve bu yönde ki kazanımları içermemelidir ve BEP planları hazırlanırken özellikle rehber öğretmenler tarafından çocuğun gelişim düzeyine ve engel grubuna uygun etkinliklerin programda yer alması için gerekli desteğin sağlanması önemli bir gerekliliktir.

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNDE ETKİNLİK UYGULAMALARININ YARARLARI VE TEMEL İLKELER

Özel gereksinimli öğrenciler için etkinlik planlamaları her engel grubunda hem bireysel hem de grup etkinlikleri şeklinde planlanabilmesi mümkün olmakla birlikte çocuğun akranları ile olan etkileşimini güçlendirici niteliği nedeniyle özellikle grup etkinliklerine ağırlık verilmesi zaruri bir durumdur. Bu bakımdan özellikle tanılama ve yerleştirme işlemi yapan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından hazırlanan eğitim planlarında çocuğun hangi tür etkinlikler içerisinde yer almasının yararlı olacağı belirtilmelidir. Uygun etkinliğin belirlenmesinden sonraki ikinci aşama ortamsal gereklilikler ve materyallerin edinilmesi veya geliştirilmesidir. Özellikle materyal kullanımında öğretmenin etkinliğin uygulanması aşamasında kullanacağı materyalleri kendisinin geliştirmesinin daha etkili bir sonuç ortaya koyacağı değerlendirilmektedir. Özel gereksinimli çocuklar için etkinlik uygulama aşamasında bu çocukların akranlarına kıyasla sosyal izolasyona daha fazla maruz kalmalarının bir sonucu olarak daha çekingen ve daha dıştan denetimli oldukları öğretmen tarafından göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle etkinliklere katılma ve süreçte aktif rol alma noktasında isteksiz davranabilirler. Onların bu isteksiz görüntülerinin aslında düşük benlik saygılarının bir yansıması olduğu da göz önünde bulundurulmalı ve bu olumsuz değerlendirme biçimlerini aşmaları için öğretmen tarafından ilk başta desteklenmeleri gerekmektedir. Oyun etkinlikleri yalnızca kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerinin desteklenmesini sağlamaz aynı zamanda normal akranlarının da bu çocuklara bakış açılarının değişmesini ve olası olumsuz değerlendirmelerinin azaltılmasına da katkı sağlar. Yani hem kaynaştırma öğrencisine sosyal beceri kazandırılır hem de normal çocukların kaynaştırma öğrencisi ile daha yakın ve sağlıklı ilişki kurmasını sağlar. Bu yolla kaynaştırma öğrencisi kabul edildiğini ve önemsendiğini fark edebilir ve böylece kendisi ile ilgili daha gerçekçi değerlendirmeler yapabilir. Olumlu geri bildirimler ise benlik saygılarının yükseltilmesinde önemli bir role sahiptir. Eğitsel oyunlar aynı zamanda kaynaştırma öğrencisinin yaparak yaşayarak öğrenme becerilerinin gelişimini ve bu öğrenmelerin kalıcılığını da sağlaması bakımından önemlidir. Kaynaştırma eğitiminde uygulanabilecek birçok etkinlik alanı bulunmaktadır. Bunlar arasında özellikle serbest zaman etkinliği, oyun etkinlikleri, dil ve iletişim becerilerine yönelik etkinlikler, okuma yazma etkinlikleri ve müzik etkinlikleri bu çocukların sosyal ve kişilik gelişimlerini destekleyici ve geliştirici bir rol üstlenmektedir.

SERBEST ZAMAN ETKİNLİKLERİ

Özel gereksinimli öğrencinin kendilerini sosyal ortamlarda ifade edebilmeleri, başkaları ile ilişki kurup sürdürebilmeleri, sosyal problem çözme becerisi kazanmaları ve sosyal hayata olabildiğince uyum sağlamaları hususunda serbest zaman etkinlikleri önemli bir yer tutmaktadır ve bu etkinlikler aracılığıyla çocuklarda sosyal beceri gelişimi desteklenebilir. Serbest zaman etkinlikleri ders içi veya dışında öğrencinin gelişimsel özellikleri ve gereksinimleri ile uyumlu olacak şekilde uygulanabilir. Serbest zaman etkinliklerinde çocuğun ailesinin de bütün etkinliklerde olmasa da bazı etkinlik uygulamalarında yer almalarının sağlanması çocuklarını sosyal ortamlarda gözlemlemelerine ve gelişimine daha fazla katkı sağlamalarına olanak sağlayabilir. Serbest zaman etkinliklerinde planlama

yapılırken etkinliğin basitten karmaşığa doğru gidecek şekilde planlanması gerekmektedir. Etkinliklerde özellikle devimsel koordinasyonun sağlanması, el becerilerinin geliştirilmesi ve el göz koordinasyonunun sağlanması hedeflenmelidir. Ancak unutulmamalıdır ki, hiçbir etkinlik çocukta bir anda hızlı bir değişim ve gelişim sağlamaz, bu süreç zaman alan bir süreçtir ve sabır gerektirmektedir.

İLETİŞİM BECERİLERİNİ GELİŞTİRMEYE YÖNELİK ETKİNLİKLER

Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin büyük bir kısmında yetersizlik düzeyine bağlı olarak dil gelişiminde gecikme veya yaşlılarına göre gerilik görülebilmektedir. Ancak öğrenme gücü tanımlanmış olan öğrencilerde çoğu zaman dil gelişimi ve sözel iletişim becerilerinde önemli bir gerileme görülmediği durumlar da bulunmaktadır. Çocuğun kullandığı kelime hazinesinin sürekli olarak zenginleştirilmesi, kelimelerin anlamlarını ve kavramları geliştirme, çocukta uygun cümlelerle kendini ifade edebilme yeterliliği kazandırma da oldukça önemlidir. İletişim becerilerini geliştirmede çocukların ilgisini çekecek türden ilginç hikâyeler önemli bir araç olarak kullanılabilir. Bu hikâyelerin çok uzun olmamasına özen gösterilmelidir. Önce kısa hikâyeler çocuğa anlatılmalı sonra da hikâyeden aklında kaldığı kadarıyla onun anlatması istenebilir. Böylece sadece ifade gücü geliştirilmekle kalmaz, çocuğun bilişsel becerilerinin geliştirilmesi için de imkân oluşturulmuş olur. Bu bakımdan bir çocuğun konuşma becerisini geliştirmesi ve ilerletmesi için özellikle 10 yaşına kadar geçen dönem çok önemli bir kritik evre niteliği taşımaktadır. Bu nedenle ilkökul yıllarında kaynaştırma eğitimine alınmış olan ve sözel becerilerinde akranlarına göre gerilik olan çocuklar için dil becerilerini destekleyici etkinliklerin planlanması ve uygulanması önemli bir ihtiyaca hitap edecektir.

OYUN ETKİNLİKLERİ

Oyun, çocuğun çevresini tanımasına, anlamasına, yeni şeyler öğrenmesine, öğrendiği bilgi ve becerileri pekiştirmesine ve yaşama transfer etmesine olanak sağlayan önemli ve gerekli bir faaliyettir. Oyun, kendiliğinden şekillenen, çocuğun öğrenmesine, yaratıcılığını geliştirmesine ve enerjisini boşaltabilmesine yarayan bir etkinliktir. Çocuk için vazgeçilmez bir yaşam biçimi olan oyun, çocuğun en doğal öğrenme aracıdır. Oyun çocuklar için keşfetme, öğrenme ve kendini ifade etmek demektir. Çocuk gerçek hayata hazırlayıcı deneyimleri oyun aracılığı ile öğrenir. Çocuk oyun sırasında çeşitli roller üstlenerek dünyayı kendi duyularıyla algılamaya çalışır. Büyüdüğünde sürdüreceği uğraşlara, üstleneceği rollere bu sayede hazırlanır. Her çocuk için kaçınılmaz olan bu durum, kaynaştırma eğitimi alan öğrenciler için de geçerlidir. Oyun, ayırım yapmaksızın her çocuk için olmazsa olmaz bir araçtır. Öğretmenler, kaynaştırma eğitimi alan öğrencileri sosyal hayata adapte etmek, arkadaş ilişkilerini geliştirmek ve sosyal beceri kazandırmak için oyunu önemli bir araç olarak kullanmalıdırlar. Çocuğun oyun içerisinde alacağı pozisyon ve görevleri önceden planlanmalı ve bunlar oyun içerisinde takip edilmelidir.

MÜZİK ETKİNLİKLERİ

Müzik, özel bir yetenek alanı olarak karşımıza çıksa da her insanın belli bir düzeyde de olsa müzik yeteneği veya müziğe karşı ilgisi bulunmaktadır. Zihinsel engelli çocukların müzik yetenekleri çoğu zaman sınırlı olmakla birlikte müziğe karşı belli bir düzeyde ilgileri bulunmaktadır ve onların bu özelliği uygulanan eğitsel faaliyetleri daha etkili kılmak ve bu çocukların okula ilişkin motivasyonlarının ve bağlılıklarının artırılmasında kullanılabilir. Özel gereksinimli öğrenciler için etkinlik amaçlı olarak seçilecek olan şarkılar ve türkülerin bu çocukların öğrenebileceği seviyede ve basit olmasına giderek güçleşmesine; öncelikle yakın, sonra uzak çevresindeki konuları ele alan şarkılar olmasına, dilin basit ve anlaşılır kullanılmasına, diğer etkinliklerle ilgili olmasına, çocuklar için ilginç, hareketli ve eğlendirici olmasına dikkat edilmelidir. Müzik etkinliği, çocukları, dinlendirmek ve eğlendirmek amacıyla da sınıf içi ve dışındaki etkinlikler sırasında ve arasında kullanılabilir.

OKUMA YAZMA ETKİNLİKLERİ

Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin önemli problem alanlarının başında okuma yazma eğitimi gelmektedir. Bu çocuklar engel düzeylerine bağlı olarak okuma yazma öğreniminde ciddi zorluklar ile karşılaşabilmektedir. Bu çocukların okuma yazma eğitiminde karşılaştıkları en önemli problemlerin başında yaşlılarının gerisinde kalmış olmanın vermiş olduğu psikolojik baskı ve yapamadığına ilişkin oluşan algı gelmektedir. Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerin kendilerini ifade edebilecek ve yaşamlarını idame ettirebilecek düzeyde bile olsa okuma yazmayı öğrenmesi mutlak bir zorunluluktur. Bu nedenle engel türü ve düzeyi ne olursa olsun mutlaka okuma ve yazmayı öğrenmesi sağlanmalıdır. Son zamanlarda televizyon ve bilgisayar programları ile özellikle görselliğe ağırlık veren ve müzik gibi değişik araçlarla zenginleştirilmiş okuma yazma öğreten programlar geliştirildiği ve bu programların çocuklarda okuma yazmaya karşı ilgi uyandırdığı ve özellikle okuma becerilerini geliştirmede etkili olduğu belirtilmektedir. Bu bakımdan kaynaştırma öğrencilerine okuma yazma eğitimi yaparken çok sayıda duyu organına hitap edecek zenginleştirilmiş içeriklerin kullanıldığı materyallere ağırlık verilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Sonuç olarak kaynaştırma eğitimi kapsamına alınan çocuklarda yalnızca akademik becerileri geliştirmeye yönelik uygulamalara değil aynı zamanda ders içi veya ders dışı etkinliklere de yer verilmesi bu çocukların gelişimlerinin bir bütün olarak desteklenmesi bakımından kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Eğitsel oyunlar normal çocuklarda olduğu kadar kaynaştırma eğitimine alınan özel gereksinimli öğrenciler içinde gelişimsel anlamda önemli kazanımlar sağlayan bir araçtır. Kullanılan etkinliğin türü ve niteliğine bağlı olarak çocukların belli bir yönü (dil, sosyal, akademik vb.) veya bütüncül olarak gelişimlerini desteklemek mümkündür. Kaynaştırma öğrencileri için ise eğitsel oyunlar eğitim öğretim sürecinin belki en önemli araçlarından birisi olarak düşünülebilir. Çünkü engel grubu ve düzeyine bağlı olarak öğretim yoluyla kazandırılmayacak birçok kazanımı oyunlar yoluyla edindirmek mümkündür. Aynı şekilde bu çocukların sahip olduğu gizil yetenekleri ortaya çıkarma noktasında da eğitsel oyunların önemli bir yeri bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında okullarda kaynaştırma öğrencilerine yönelik olarak uygulanan eğitsel oyunlar çok çeşitlilik gösterse de bunları serbest zaman etkinlikleri, iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler, dil becerilerine yönelik etkinlikler, müzik etkinlikleri ve okuma-yazma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler olarak sınıflandırmak mümkündür. Diğer etkinlikler de çocukların engel grubu ve düzeyi göz önünde bulundurularak etkili bir şekilde uygulanabilir. Etkinlik planlama ve uygulama aşamasında göz önünde bulundurulması gereken en önemli olan husus olarak uygulanmak istenilen etkinliğin çocuğun yaşına, engel grubuna ve engel düzeyine uygun olması gösterilebilir. Gelişim alanlarına ek olarak eğitsel oyunlar kaynaştırma öğrencilerinin yaşam için gerekli olan pratik bilgi ve beceriler ile donatılmasını ve günlük yaşamda karşılaşılabilecekleri çeşitli problemleri tanımlarını ve onlara yönelik çözüm becerilerini edinmelerini de sağlamaya dönük olarak hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Etkinlik uygulama sürecinin bir diğer önemli yanı ise hiç şüphesiz kullanılacak olan materyallerdir. Materyaller hem eğlendirici hem öğretici bir özelliğe sahip olan materyal kullanımının etkili olabilmesi önemli oranda kullanım süreçlerine ve çocuğun gelişimsel ve engel düzeyine uygunluğuna bağlıdır.

SERBEST ZAMAN ETKİNLİKLERİ

Probleme dayalı öğrenme etkinlikleri Kaynaştırma öğrencilerinin edinmeleri gereken temel yaşam becerileri arasında problem çözme becerileri gelmektedir. Bu nedenle bu tür etkinliklere eğitim uygulamalarında ve BEP planlarında sıkça yer verilmesi gerekmektedir. Probleme dayalı öğrenme etkinlikleri aynı zamanda çocukların yaratıcılık özelliklerinin gelişimine ve kendi kararlarını verebilen, sorunları karşısında etkin çözümler üretmeye yönelik özgüveni yüksek bireyler yetişmesine olanak sağlamasıdır. Problem çözme süreci belli adımlardan oluşmaktadır. Bunlar; problemi tanımlama, problemi anlama, çözüm için olası yol ve yöntemleri belirleme, en iyi çözümü belirleme, çözüm yolu için gerekli yönergeleri oluşturma ve uygulama ve çözümü değerlendirme. Problemi tanımlama: Problemin açık, anlaşılır ve doğru bir şekilde ifade edilmesi aşamasıdır. Problemi anlama: Bu aşamada problemin içerik ve kapsamı ortaya konulmaktadır. Problemin niteliği ve ilişkili olduğu durumlar açıklığa kavuşturulur.

Problem için Farklı Yol ve Yöntemler Belirleme: Bu aşamada problemin çözümüne ilişkin olarak olabildiğince farklı yol ve yöntemler belirlenmeye çalışılır.

Çözüm için Bir Yol Belirleme ve Uygulamaya Yönelik Yönergeleri Belirleme: Bu aşama problemin çözümüne yönelik olarak seçilen yol ve yöntemin her bir adımının oluşturulması gerekmektedir.

Seçilen Çözümü Uygulama ve Değerlendirme: Uygulanan çözümün etkililiğini ve doğruluğunu test etme aşamasıdır. Başka bir deyişle problemin çözümüne ilişkin beklentilerin karşılanma düzeyinin belirlenmesidir. Problem çözme etkinlikleri kaynaştırma eğitiminde kaçınılmaz bir gerekliliktir ve öğretmenler çocukları bu yönde teşvik edip cesaretlendirmeli ve onları problemin çözümünün bir parçası hâline getirmelidirler. Genelde kaynaştırma öğrencilerinin yaşadığı sorun engel durumlarından kaynaklanan nedenlerle öğretmenlerin, ebeveynlerin ve hatta arkadaşlarının onların yerine çözümler üretmesi ve uygulamasıdır. Yani çözümlerin çocuğa hazır sunulmasıdır. Bu durum kaynaştırma öğrencisini hazır aşıtıtırabilir ve özgüvensiz kılar. Aynı zamanda bağımlı karakter oluşumunu tetikler.

Göz teması kurmaya yönelik etkinlikler: Kaynaştırma öğrencileri özellikle düşük özgüvenleri ve zayıf sosyal becerileri nedeniyle göz teması kurmaktan çekinebilirler. Bu durum iletişim becerilerinin olumsuz etkilenmesine ve özgüvenlerinde ki düşüklüğün kalıcı hâle gelmesine sebep olabilir. Göz teması kurmaya yönelik olarak; İsmeye karşılık göz teması etkinliği, Bana bak'a karşılık göz teması etkinliği ve buna benzer etkinlikler uygulanabilir.

İLETİŞİM VE DİL BECERİLERİNİ DESTEKLEMeye YÖNELİK ETKİNLİKLER

Kaynaştırma öğrencileri engel türü ve düzeyinin sebep olduğu birtakım olumsuzluklar nedeniyle dil ve iletişim becerilerinin gelişiminde akranlarına göre birtakım gerilikler gösterebilirler. Özellikle

zihinsel engeli bulunan çocuklarda alıcı dil becerilerinin gelişiminde ortaya çıkan sorunlar iletişim problemleri yaşanmasına zemin hazırlayabilir. Bu kapsamda iletişim ve dil becerilerini geliştirmek üzere alıcı dil becerilerini destekleme etkinlikleri ve hangisi yok etkinliği gibi etkinlikler uygulanabilir.

MÜZİK ETKİNLİKLERİ

Kaynaştırma öğrencilerinin de engel türü ve düzeyi ne olursa olsun müzik gibi birtakım alanlarda yetenekleri olabilir ve bu eğitim sürecinde fark edilerek değerlendirilmelidir. Kaynaştırma eğitiminde müzik benzeri etkinliklerin yapılması için ise çocuğun mutlaka yeteneğinin olması gerekmez. Marakas etkinliği benzeri etkinlikler ve ritim etkinlikleri kaynaştırma eğitiminde kullanılabilir.

OKUMA VE YAZMA ETKİNLİKLERİ

Kaynaştırma eğitiminde özellikle zihinsel engeli bulunan çocuklarda okuma ve yazma süreçlerinde önemli sorunlar yaşanmaktadır. Bu çocuklar okuma ve yazmada ya geri kalmaktadır ya da hiç öğrenememektedir. Bu nedenle etkinlik temelli uygulamalar bu çocukların ilgisinin çekilmesinde ve öğrenme performanslarının artırılmasında etkili yaklaşımlar olabilir. Kaynaştırma eğitiminde oyun etkinlikleri olarak sayı kavramı etkinliği ve dokun, hisset ve eşini bul etkinliği tarzı etkinlikler belirlenebilir.

OYUN ETKİNLİKLERİ

Oyun, kendiliğinden şekillenen, çocuğun öğrenmesine, yaratıcılığını geliştirmesine ve enerjisini boşaltabilmesine yarayan bir etkinliktir. Aynı zamanda çocuklar için en doğal öğrenme ortamı olan oyun çocuklarda sosyal becerilerin, problem çözme becerilerinin ve yaşamsal becerilerin kazanılmasında da önemli bir role sahiptir. Bir bakıma çocuklar için oyun keşfetme ve kendilerini ifade etme aracıdır. Bu yönü nedeniyle eğitim sürecinde oyun etkinlik temelli olarak öğretmenler tarafından kaynaştırma öğrencilerinde bu becerileri pekiştirmek ve geliştirmek için kullanılmaktadır. Kaynaştırma öğrencilerinin normal yaşlıları ile birlikte oyun oynamaları ve sosyal beceri kazanmaları için öğretmenler, aşağıdaki etkinliklere benzer etkinlikleri planlayabilir ve uygulayabilirler. Bu etkinliklerde amaç, çocukların sosyal beceri kazanmaları ve bir grup içerisinde yer almanın gerektirdiği kural ve sorumlulukları fark etmeleridir. Kaynaştırma eğitiminde oyun etkinliği olarak parkı kim önce geçecek, paslaşma oyunu, hop hop sıçra oyunu, topu yakala oyunu gibi etkinlikler uygulanabilir. Sonuç olarak çocukların kendilerini ifade edebilmeleri, iş birliği kurarak diğer çocuklarla kaynaşabilmeleri ve böylece sosyal beceri edinebilmeleri için oyun etkinlikleri oldukça önemlidir ve bu tür etkinlikler yararlı olduğu kadar fark edilmediğinde kaynaştırma öğrencilerinin dışlanmasına ortam yaratabilir. Bu nedenle öğretmenler bu tür etkinlik planlamalarında bu hususu göz önünde bulundurmalı ve kaynaştırma öğrencilerini oynanan oyunların odak noktası hâline getirmelidirler.